

FRA NATIONALE RAMMER TIL EUROPÆISK RÆKKEVIDDE

En analyse af retstilstanden for gruppesøgsmål i lyset af implementeringen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2020/1828 (EU) af 25. november 2020 om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser og om ophævelse af direktiv 2009/22/EF.

From National Frameworks to European Reach

An analysis of the legal situation for class actions in light of the implementation of Directive (EU) 2020/1828 of the European Parliament and of the Council of 25. November 2020 on representative actions for the protection of the collective interests of consumers and repealing Directive 2009/22/EC.

af **PETER HAHN KOFOED**

Afhandlingen undersøger, hvilken betydning de processuelle regler for gruppesøgsmål har for forbrugernes adgang til at opnå erstatning i gruppesøgsmål. Nærmere bestemt, tager afhandlingen sigte på at belyse, hvilke begrænsninger der kan være i denne henseende, når der anlægges et gruppesøgsmål efter retsplejelovens kapitel 23 a og i hvilket omfang gruppesøgsmålsloven, der gennemfører direktiv 2020/1828 (EU), har afhjulpet disse begrænsninger.

Afhandlingens første del behandler reglerne for gruppesøgsmål i retsplejelovens kapitel 23 a, i hvilken forbindelse det blandt andet undersøges, hvad formålet med indførelsen af de særlige regler for gruppesøgsmål var, hvad betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål er, og hvordan domstolene fortolker disse betingelser. Det konkluderes, at gruppesøgsmålsinstituttet har et særdeles snævert anvendelsesområde, og at det er vanskeligt at opnå erstatning i et gruppesøgsmål anlagt efter reglerne i retsplejeloven, hvilket skyldes at domstolene ikke sjældent finder, at navnlig to af betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål ikke er opfyldt i erstatningssager.

Endvidere konkluderes det, at domstolene efter omstændighederne formentlig oftere vil tillade gruppesøgsmål, hvor sagsøger nedlægger en anerkendelsespåstand, og at gruppemedlemmerne i disse tilfælde er nødsaget til at indbringe særskilte sager efter gruppesøgsmålet med henblik på at nedlægge en fuldbyrdelsespåstand.

Anden del af afhandlingen tager særligt sigte på at undersøge gruppesøgsmålslovens betingelser for at anlægge et gruppesøgsmål, og om forbrugernes adgang til erstatning i gruppesøgsmål er blevet udvidet som følge af, at sagsøger efter gruppesøgsmålsloven kan nedlægge

påstand om genopretning, for eksempel i form af erstatning. Det konkluderes, at betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål som udgangspunkt skal fortolkes i overensstemmelse med retsplejeloven, men at det ikke bør udelukkes, at domstolene ud fra en formålsfortolkning af gruppesøgsmålsloven og det bagvedliggende gruppesøgsmålsdirektiv for fremtiden vil anlægge en lempeligere fortolkning af betingelserne. Endvidere konkluderer afhandlingen, at det er vanskeligt at sige noget konkret om den praktiske betydning af genopretningspåstande, da det er uklart, hvad retsvirkningerne vil være, hvor domstolene tager sagsøgers genopretningspåstand til følge.

Slutteligt undersøges det, om forbrugerne har opnået en bedre retsstilling som følge af muligheden for, at godkendte myndigheder / organisationer kan anlægge gruppesøgsmål i øvrige EU-medlemsstater, herunder Holland og Tyskland. Det konkluderes, at forbrugerne i et vist omfang har fået en udvidet adgang til at opnå erstatning i gruppesøgsmål, idet henholdsvis de hollandske og tyske domstole i henhold til national lovgivning har kompetence til at foretage skønsmæssige erstatningsudmålinger i gruppesøgsmål, hvilket de danske domstole ikke har kompetence til.

Indholdsfortegnelse

1	ABSTRACT.....	3
2	INDLEDNING	4
2.1	PROBLEMSTILLING	6
2.2	AFHANDLINGENS STRUKTUR.....	6
2.3	AFGRÆNSNING.....	7
2.4	METODE.....	8
3	INDFØRELSEN AF GRUPPESØGSMÅL I DEN DANSKE RETSPLEJE.....	8
3.1	FORMÅLET MED GRUPPESØGSMÅLSREGLERNE	8
3.2	BEGREBSAFKLARING – GRUPPESØGSMÅL.....	9
4	GRUPPESØGSMÅL I HENHOLD TIL RETSPLEJELOVENS KAPITEL 23 A... 10	
4.1	BETINGELSERNE FOR ANLÆGGELSE AF GRUPPESØGSMÅL I HENHOLD TIL RETSPLEJELOVENS KAPITEL 23 A	10
4.1.1	Kravenes ensartethed.....	11
4.1.2	Der er værneting for alle kravene her i landet	11
4.1.3	Rettens saglige og stedlige kompetence med hensyn til et af kravene	12
4.1.4	Gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på....	12
4.1.5	Hensigtsmæssig identifikation og underretning af gruppemedlemmerne.....	13
4.1.6	Der kan udpeges en grupperepræsentant	14
4.2	TIL- OG FRAMELDINGSGRUPPESØGSMÅL	16
4.2.1	Tilmeldingsgruppesøgsmål	16
4.2.2	Frameldingsgruppesøgsmål.....	17
4.3	GRUPPESØGSMÅL I PRAKSIS	17
4.3.1	U 2012.1561 V – Gruppesøgsmål tilladt	18
4.3.2	U 2016.104 Ø – Gruppesøgsmål ikke tilladt	20
4.3.3	U 2018.3361 Ø – Gruppesøgsmål ikke tilladt	21
4.3.4	U 2019.962 Ø – Gruppesøgsmål tilladt.....	23
4.3.5	U 2022.2335 Ø – Gruppesøgsmål ikke tilladt	25

4.4	KONKLUSION PÅ AFSNIT 4.3.	28
5	GRUPPESØGSMÅL I HENHOLD TIL LOV OM ADGANG TIL ANLÆGGELSE AF GRUPPESØGSMÅL TIL BESKYTTELSE AF FORBRUGERNES KOLLEKTIVE INTERESSER.....	29
5.1	BETYDNINGEN AF GRUPPESØGSMÅLSDIREKTIVET VED FORTOLKNINGEN AF GRUPPESØGSMÅLSLOVEN	29
5.2	GRUPPESØGSMÅLSLOVENS ANVENDELSESOMRÅDE	29
5.2.1	<i>Gruppesøgsmålsdirektivets Bilag I</i>	30
5.2.2	<i>Forbrugerbegrebet</i>	30
5.2.3	<i>Forbrugernes kollektive interesser</i>	31
5.2.4	<i>Godkendte myndigheder og organisationer</i>	32
5.2.5	<i>Sammenfattende om gruppesøgsmålslovens anvendelsesområde</i>	32
5.3	BETINGELSERNE FOR AT ANLÆGGE GRUPPESØGSMÅL.....	33
5.4	GRUPPESØGSMÅL OM GENOPRETNING.....	35
5.4.1	<i>U 2024.1114 H – ugyldighed og tilbagebetaling</i>	36
5.4.2	<i>Rækkevidden af hjemlen i gruppesøgsmålslovens § 15</i>	36
5.5	OPSUMMERING AF AFSNIT 5.3 OG 5.4.	38
5.6	NATIONALE OG GRÆNSEOVERSKRIDENDE SØGSMÅL	39
5.7	ET KOMPARATIVT OVERBLIK	40
5.7.1	<i>Holland</i>	40
5.7.2	<i>Tyskland</i>	41
6	KONKLUSION.....	41
7	LITTERATUROVERSIGT	42
	LITTERATUR	42
	ØVRIG LITTERATUR:	42
8	LOVOVERSIGT.....	43
	DANSK LOVGIVNING, LOVFORARBEJDER, FOLKERETLIGE RETSAKTER M.V.....	43
	HOLLANDSK LOVGIVNING.....	44
	TYSK LOVGIVNING	44
9	DOMSREGISTER.....	44
	UGESKRIFT FOR RETSVÆSEN	44
	<i>Højesteret</i>	44
	<i>Vestre Landsret</i>	44
	<i>Østre Landsret</i>	44
10	BILAG.....	46

1 Abstract

The purpose of this thesis is to examine the procedural limitations imposed by the rules on class actions in relation to the consumers' ability to obtain compensation through class actions. Specifically, the thesis assesses whether the consumers' legal position has been improved in this regard, as a result of the implementation of Directive 2020/1828/EU of the European Parliament and of the Council of 25. November 2020.

The thesis initially examines the procedural framework for class actions as provided in chapter 23 a, of the Danish Administration of Justice Act (Retsplejeloven) to shed light on the requirements in Section 254 b, subsection 1. Furthermore, the thesis analyses case law to assess Danish national courts' interpretation of the conditions to initiate class actions in section 254 b, subsection 1. Based on this analysis, the thesis concludes that the scope of application of class actions is very narrow, because the conditions are rarely fulfilled. As a consequence of this legal position, obtaining compensation through class actions under the Danish Administration of Justice Act has proven to be notably difficult.

The intention of the "Class Actions Act" (Gruppesøgsmålsloven) and the abovementioned Directive, was – among other things – to contribute to a positive development of the consumers' legal position regarding their ability to obtain compensation in class actions. Therefore, the thesis examines some of the central provisions in the Class Actions Act, in order to assess if it has become less difficult to obtain compensation in class actions under this Act compared to under the Danish Administration of Justice Act.

The thesis concludes that the Danish national courts, as a general rule, must interpret the conditions for initiating a class action in Section 12 of the Class Actions Act in the same way as they interpret the corresponding conditions provided in the Danish Administration of Justice Act. In doing so, it would appear that there is no significant improvement in the consumers' legal position regarding their ability to obtain compensation in class actions. However, the Danish national courts may be inclined to interpret the conditions in Section 12 of the Class Actions Act more leniently considering the Act's purpose, but it is challenging and is fraught with considerable uncertainty to provide any definitive statements on the courts' interpretation in this regard, given that no judicial decisions have yet been rendered regarding the Class Actions Act. Furthermore, the thesis analyses Section 15 in the Class Actions Act and concludes that the content of the provision is ambiguous, thereby complicating a definitive assessment of whether it constitutes a substantive improvement of the consumers' legal position, if any improvement at all.

Finally, the thesis examines how other member states of the European Union have implemented the Directive in order to assess whether consumers have gained improved access to compensation through class actions, as the Directive requires member states to enable the initiation of cross-border class actions. This implies that a qualified Danish entity, such as The Danish Consumer Council (Forbrugerrådet Tænk) may initiate class actions in jurisdiction such as the Netherlands or Germany. The national courts of the Netherlands and Germany have the competence to establish the collective damages and compensation in class actions, which is a competence not held by the Danish national courts, and as a result of the possibility to initiate class actions in other jurisdictions, the thesis concludes that the scope for obtaining compensation through class action has been somewhat broadened.

2 Indledning

Den øgede globalisering og digitalisering har medført en større risiko for, at forbrugerne på det indre marked vil lide skade som følge af den enkelte erhvervsdrivendes ulovlige praksis, da en sådan retsstridig adfærd i et videre omfang end tidligere kan berøre et større antal forbrugere - ikke blot nationalt men også på tværs af landegrænser. EU risikerer, at forbrugernes tillid til det indre marked svækkes, hvis retshåndhævelsesmidlerne er utilstrækkelige til at sikre genopretning for forbrugerne.¹ Manglende retshåndhævelse af forbrugernes rettigheder kan desuden resultere i en forringelse af konkurrencevilkårene på det indre marked, fordi erhvervsdrivende

¹ Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning 1

der overholder EU-rettens forbrugerbeskyttelseslovgivning konkurrerer på et andet grundlag, end erhvervsdrivende der driver virksomhed i strid med EU-rettens forbrugerbeskyttelsesregler, uden at dette indebærer nogen nævneværdig risiko for at blive retsforfulgt.²

Derfor vedtog Europa-Parlamentet og Rådet direktiv 2020/1828 (EU) af 25. november 2020 ("gruppesøgsmålsdirektivet") om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser, som skulle være implementeret i medlemsstaternes nationale lovgivning senest den 25. juni 2023, jf. gruppesøgsmålsdirektivet art. 24, stk. 1. Gruppesøgsmålsdirektivet er et minimumdirektiv, og medlemsstaterne kan derfor vedtage eller opretholde national lovgivning om anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser, der går videre, end hvad direktivet foreskriver.³

Den 25. juni 2023 trådte lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser⁴ ("gruppesøgsmålsloven") i kraft, hvormed gruppesøgsmålsdirektivet blev implementeret i national ret.⁵ Gruppesøgsmålsloven ("GSL") er udtryk for en direktivnær fortolkning, og der var heller ikke i lovforslaget lagt op til en overimplementering.⁶ Endvidere har man ved implementeringen af direktivet ophævet forbrugerbeskyttelsesforbudsloven (lov nr. 1257 af 20 december 2000), der implementerede det såkaldte forbudsdirektiv (direktiv 2009/22/EF af 23. april 2009). Forbudsdirektivet vil dog fortsat finde anvendelse på gruppesøgsmål, der er indbragt af godkendte organer / organisationer inden den 25. juni 2023, jf. art. 22, stk. 2 i gruppesøgsmålsdirektivet.

Formålet med GSL og det bagvedlæggende gruppesøgsmålsdirektiv er blandt andet, at der etableres en effektiv og virkningsfuld procesform til at håndhæve forbrugerbeskyttelsesregler, som indebærer, at der på EU-plan og national plan kan anlægges gruppesøgsmål mod erhvervsdrivende med påstand om påbud og forbud samt genopretning. Derfor skal ordningen også være tilgængelig for forbrugere i alle medlemsstater, for dermed blandt andet at bidrage til et velfungerende indre marked.⁷

Med implementeringen af gruppesøgsmålsdirektivet gælder der nu to forskellige regelsæt for gruppesøgsmål – retsplejelovens ("RPL") kapitel 23 a og GSL - som sagsøgeren frit kan vælge mellem i tilfælde, hvor søgsmålet er omfattet af begge regelsæt.⁸ Det er imidlertid ikke alle forhold, der er omfattet af begge regelsæt, blandt andet fordi GSL og RPL har forskellige anvendelsesområder, jf. nærmere afsnit 5.2.1. Disse overlappende, men i nogle tilfælde forskelligartede anvendelsesområder, var da også en af årsagerne til, at lovgiver implementerede direktivet ved en selvstændig lov frem for at indføre dette i RPL for dermed at skabe sikkerhed om retstilstanden.⁹

GSL supplerer således reglerne i RPL kapitel 23 a, men tager på flere områder sigte på at eliminere nogle af de processuelle udfordringer, der har begrænset udbredelsen af gruppesøgsmål. Det kommer eksempelvis til udtryk ved, at det nu er muligt for godkendte myndigheder og organisationer, der repræsenterer forbrugernes interesser, at anlægge og føre to nye typer gruppesøgsmål mod erhvervsdrivende, jf. hhv. GSL kapitel 5 og 6. Med gruppesøgsmålsdirektivet er det tillige blevet muligt at anlægge grænseoverskridende søgsmål, hvormed der kan

² Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning 2

³ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A, L 21 (lovforslag), s. 9

⁴ Lovforslag som vedtaget: FT 2022-23 (2. samling) Tillæg C L 21 (som vedtaget)

⁵ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A, L 21 (lovforslag), s. 7

⁶ Ibid

⁷ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A, L 21 (lovforslag), s. 8

⁸ Jf. Gruppesøgsmålsdirektivets art. 1, stk. 3

⁹ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A, L 21 (lovforslag), s. 9

anlægges et gruppesøgsmål på vegne af danske forbrugere i for eksempel Tyskland eller Holland, jf. nærmere afsnit 5.7.

2.1 Problemstilling

Afhandlingens indledende afsnit har givet anledning til følgende problemstilling:

Hvordan adskiller loven om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser sig fra reglerne om gruppesøgsmål i retsplejelovens kapitel 23 a, og har forbrugerne en bedre retsstilling efter gruppesøgsmålsloven med hensyn til at håndhæve erhvervsdrivendes overtrædelse af lovgivning, der tager sigte på at beskytte forbrugerne?

Afhandlingen tager særligt sigte på at undersøge, hvilke udfordringer der er forbundet med de processuelle betingelser for at anlægge et gruppesøgsmål efter retsplejelovens kapitel 23 a med henblik på at opnå erstatning, og om forbrugernes retsstilling i denne henseende er blevet ændret med vedtagelsen af gruppesøgsmålsloven.

2.2 Afhandlingens struktur

I afsnit 3 redegøres der for formålet med vedtagelsen af gruppesøgsmål i RPL, samt det behov lovgiver søgte at imødekomme med indførelsen af reglerne. I denne forbindelse redegøres der i hovedtræk for, hvilke muligheder der var for at behandle flere krav under én retssag forud for indførelsen af gruppesøgsmålsinstituttet i den danske retspleje, samt hvilke udfordringer der kan være ved disse procesformer. Gruppesøgsmålsbegrebet defineres blandt andet i lyset af disse øvrige procesformer, for at illustrere hvor gruppesøgsmålsinstituttet kan placeres i den danske retspleje

I afsnit 4 behandles betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål i RPL kapitel 23 a. Afsnit 4.1 redegør særskilt for de enkelte betingelser i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1-7, og i afsnit 4.2 redegøres der kortfattet for til- og frameldingssøgsmål med henblik på at belyse de to typer gruppesøgsmål, der kan anlægges efter RPL. Indholdet af RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5 undersøges nærmere i afsnit 4.3, der analyserer udvalgte domme fra retspraksis med henblik på at belyse hvilke påstande, der kan nedlægges i gruppesøgsmål, samt hvilke udfordringer de processuelle betingelser udgør for den effektive retshåndhævelse af de materielle regler herunder navnlig muligheden for at få tilkendt erstatning i et gruppesøgsmål. Af hensyn til den relativt omfattende analyse af retspraksis sammenfattes de væsentligste pointer i afsnit 4.4 for derefter at beskrive retstilstanden for forbrugernes adgang til at få tilkendt erstatning i et gruppesøgsmål efter RPL.

Afhandlingens afsnit 5 behandler nogle af de centrale bestemmelser i GSL, hvor der anlægges et gruppesøgsmål på vegne af en række forbrugere, der søger erstatning for et tab, der angiveligt er forårsaget af sagsøgtes skadeforvoldende adfærd. Indledningsvist i afsnit 5.1 undersøges den retskildemæssige værdi af gruppesøgsmålsdirektivet som fortolkningsbidrag til fastlæggelsen af indholdet af GSL. I afsnit 5.2 belyses lovens anvendelsesområde og nogle i denne sammenhæng centrale begreber, herunder hvad der forstås med ”forbrugernes kollektive interesser”, jf. GSL § 2, nr. 3, samt hvilken betydning gruppesøgsmålsdirektivets Bilag I har for afgrænsningen af lovens anvendelsesområde. I afsnit 5.3 fortolkes betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål, jf. GSL § 12, hvor det blandt andet undersøges, om der er grundlag for at anlægge en lempeligere fortolkning af betingelserne, end den domstolene foretager ved fortolkningen af de tilsvarende betingelser i RPL kapitel 23 a.

Afsnit 5.4 undersøger, hvad det vil sige, at sagsøger kan anlægge et gruppesøgsmål om genopretning, jf. GSL § 15, herunder hvad en afgørelse om genopretning kan indebære. Som led i fortolkningen af GSL § 15 belyses Højesterets afgørelse i U 2024.1114 H for at vise, hvordan retsmidlerne i et gruppesøgsmål om genopretning kan tænkes anvendt af domstolene i praksis. Afsnittet undersøger ligeledes, hvad det indebærer, at sagsøger kan nedlægge påstand om genopretning i form af erstatning, jf. GSL § 15, stk. 1, nr. 1, og hvilken betydning denne type påstand kan have for forbrugernes mulighed for at få erstatning i gruppesøgsmål, herunder hvilke retssikkerhedsmæssige betænkeligheder sådanne påstande kan give anledning til. Endvidere undersøges rækkevidden af hjemlen i GSL § 15, i hvilken forbindelse det blandt andet undersøges, hvad det indebærer, at domstolene fastlægger en fordring, som forbrugerne har mod den erhvervsdrivende. Afsnit 5.5 opsummerer de væsentligste pointer fra afsnit 5.3 og 5.4.

Afsnit 5.6 og 5.7 undersøger forbrugernes retsstilling i et internationalt perspektiv, hvor det blandt andet undersøges, hvad der forstås med nationale og grænseoverskridende søgsmål. I denne forbindelse behandles Hollands og Tysklands implementering af gruppesøgsmålsdirektivet med henblik på at undersøge, hvilken betydning det kan have for forbrugernes adgang til at opnå erstatning, at der nu kan anlægges gruppesøgsmål i hhv. Holland og Tyskland.

2.3 Afgrænsning

Afhandlingens primære formål er at undersøge forbrugernes retsstilling, hvor sagsøger anlægger et gruppesøgsmål på vegne af forbrugerne med henblik på at opnå erstatning. Det er derfor nødvendigt at have kendskab til betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål i RPL kapitel 23 a, navnlig betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 – 7. Det undersøges dog også i et begrænset omfang, hvad forskellen er på til- og frameldingssøgsmål, blandt andet fordi forbrugere ikke på eget initiativ kan indlede et frameldingsgruppesøgsmål, jf. nærmere afsnit. 4.2.2. Der redegøres ikke indgående for reglerne om kumulation og sambehandling, jf. RPL §§ 250 og 254, og reglerne inddrages kun i det omfang, de tjener til illustration af formålet med indførelsen af gruppesøgsmålsreglerne i RPL og til afklaring af begrebet ”gruppesøgsmål”.

Da betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 - 7 er kumulative, behandles samtlige betingelser. Analysen i afsnit 4.3 viser imidlertid, at navnlig betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5 kan være vanskelige at opfylde i praksis, når forbrugerne ønsker at anlægge en erstatningssag i form af et gruppesøgsmål. Derfor tager afhandlingens afsnit 5 hovedsageligt sigte på at undersøge, i hvilket omfang GSL har afhjulpet disse udfordringer, og i afsnittet behandles navnlig de i denne henseende centrale retsregler, herunder GSL §§ 12 og 15. Der levnes kun nogen plads til behandlingen af de regler i GSL, der ikke direkte relaterer sig til de omtalte processuelle udfordringer, men som dog ikke er uden betydning for forbrugernes adgang til erstatning i gruppesøgsmål, for eksempel de bestemmelser der fastlægger lovens anvendelsesområde.

Afslutningsvist undersøges det, hvordan øvrige EU-medlemsstater har implementeret gruppesøgsmålsdirektivet. Formålet er at tilvejebringe et komparativt overblik over øvrige EU-medlemsstaters processuelle regler for gruppesøgsmål, men i særdeleshed også at belyse hvilke konsekvenser implementeringen af gruppesøgsmålsdirektivet på tværs af EU-medlemsstaterne kan have for danske forbrugeres retsstilling i erstatningssager anlagt som gruppesøgsmål. Af hensyn til afhandlingens begrænsede omfang, inddrages udelukkende hollandsk og tysk lovgivning, selvom det ikke kan udelukkes, at lovgivning i andre EU-medlemsstater også kunne have været inddraget.

2.4 Metode

Til besvarelsen af problemstillingen anvendes retsdogmatisk metode, i hvilken forbindelse der inddrages forskellige retskilder herunder lovbestemmelser, retspraksis og lovforarbejder for at beskrive, fortolke og systematisere gældende ret.¹⁰ Under hensyn til at litteraturen formelt set ikke kan kvalificeres som en retskilde, inddrages den kun i et begrænset omfang som et fortolkningsbidrag til fastlæggelsen af gældende ret.¹¹

For at belyse retstilstanden efter RPL tager afhandlingen udgangspunkt i ordlyden af relevante bestemmelser i RPL kapitel 23 a og de i denne sammenhæng relevante lovforarbejder, navnlig betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv. Der foretages dernæst en analyse og fortolkning af udvalgt retspraksis angående gruppesøgsmål efter RPL. Formålet er at belyse domstolenes fortolkning af betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål med henblik på at beskrive retstilstanden for gruppe medlemmernes adgang til at opnå erstatning i gruppesøgsmål.

Der kan i sagens natur ikke foretages en tilsvarende analyse af retspraksis om domstolenes fortolkning af de tilsvarende betingelser i GSL, da der endnu ikke er afsagt nogen domme, der direkte behandler fortolkningen af disse betingelser. Der foretages dog en analyse af U 2024.1114 H med henblik på at fortolke, hvordan domstolene vil kunne anvende retsmidlerne i GSL § 15. Derfor beror fastlæggelsen af gældende ret efter GSL hovedsageligt på lovbestemmelsernes ordlyd og i særdeleshed på de relevante lovforarbejder. Da GSL skal fortolkes i overensstemmelse med gruppesøgsmålsdirektivet, inddrages dette også, da det udgør et væsentligt fortolkningsbidrag til fastlæggelsen af retstilstanden for gruppesøgsmål efter GSL.

Der foretages i et vist omfang en komparativ analyse af retstilstanden for gruppesøgsmål i henholdsvis Holland og Tyskland, for derved at sammenholde domstolenes kompetence til at foretage gennemsnitlige erstatningsudmålinger efter henholdsvis dansk, hollandsk og tysk ret.¹² Der anvendes i denne forbindelse også retsdogmatisk metode om end i et begrænset omfang, idet hollandsk og tysk ret i nogle tilfælde også beskriver gældende ret for danske forbrugere, da de under visse omstændigheder kan påberåbe sig lovgivningen i disse medlemsstater.

3 Indførelsen af gruppesøgsmål i den danske retspleje

3.1 Formålet med gruppesøgsmålsreglerne

Den 01. januar 2008 vedtog lovgiver de særlige regler for gruppesøgsmål i RPL kapitel 23 a, da lov nr. 181 af 28. februar 2007 om ændring af retsplejeloven¹³ trådte i kraft, hvormed en ny procesform til behandling af flere ensartede krav blev indført i den danske retspleje.¹⁴

Allerede før lovens ikrafttræden var det muligt at foretage en samlet behandling af flere krav blandt andet i medfør af reglerne om kumulation, jf. RPL § 250, og reglerne om sambehandling, jf. RPL § 254. I lyset af de seneste års samfundsudvikling havde der imidlertid været drøftelser om, hvordan domstolenes behandling af civile sager kunne gøres mere tidssvarende.¹⁵

Lovændringens centrale formål var indføre regler om kollektive søgsmål i Danmark, og der er da heller ikke sket en indskrænkning af muligheden for at anlægge sager efter reglerne om

¹⁰ Evald, Jens: *Juridisk teori, metode og videnskab*, 3. udgave, 2024 Djøf Forlag, s. 203-204

¹¹ Blume, Peter: *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udg. 2020 Djøf Forlag, s. 192

¹² Evald, Jens: *Juridisk teori, metode og videnskab*, 3. udgave, 2024 Djøf Forlag, s. 177

¹³ Reglerne bygger på betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål m.v.

¹⁴ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 5 og 19

¹⁵ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 1

kumulation eller sambehandling.¹⁶ Lovgiver ønskede således at tilvejebringe en procesform, der gav mulighed for at håndtere tvister om et større antal ensartede krav på en effektiv måde.¹⁷ Behovet for gruppesøgsmål som procesform var altså ikke opstået som følge af manglende muligheder for at behandle flere krav under én sag, men ifølge retsplejerådet var der i denne henseende en grundlæggende udfordring med blandt andet reglerne om kumulation:

*”Problemet ved de gældende regler om kumulation (...) er efter rådets opfattelse, at en udnyttelse af de muligheder, der ligger i disse regler, forudsætter, at alle parter har vilje til at udnytte disse muligheder”*¹⁸ [Min udhævnings]

Retsplejerådet vurderede, at parterne i en række sager manglede en sådan ”vilje”,¹⁹ og derfor blev tvisterne ikke indbragt for og prøvet af domstolene. Gruppesøgsmålsreglerne skulle således tilvejebringe bedre processuelle muligheder for at få behandlet ensartede krav – navnlig et større antal ensartede krav – end de dagældende regler gav mulighed for.²⁰

Procesformen skulle således lette adgangen til domstolsbehandling, understøtte en effektiv håndhævelse af berettigede krav og medføre ressourcemæssige og administrative besparelser.²¹ Hensigten – og forventningen – med de nye regler var, at parterne i hvert fald i en række tilfælde, ville opnå ”den fornødne vilje” til at anlægge et søgsmål. Med andre ord, var formålet blandt andet at indføre nye processuelle regler, der skulle give de materielle regler en større gennemslagskraft.²²

Som nævnt, er gruppesøgsmål én blandt flere procesformer, der giver adgang til at behandle flere krav under én retssag, og i afsnit 3.2 defineres gruppesøgsmålsbegrebet, blandt andet ved i et relevant omfang at afgrænse begrebet over for reglerne om kumulation og sambehandling.

3.2 Begrebsafklaring – gruppesøgsmål

Gruppesøgsmål er ikke et entydigt begreb, men defineres ifølge retsplejerådet som følgende:

*”Gruppesøgsmål er udtryk for, at flere personers individuelle krav behandles samlet under én retssag, men uden at alle (...) deltager som parter i retssagen i sædvanlig forstand.”*²³ [Min udhævnings]

I overensstemmelse med lovforarbejderne defineres gruppesøgsmål også i litteraturen som følgende:

*”Gruppesøgsmål kan defineres som en civilprocesform, hvor flere personers krav indtales under en fælles sag af en fælles repræsentant, uden at den enkelte person har sædvanlig partsstatus, men således at dommen dog har retskraft for de pågældende.”*²⁴

¹⁶ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 96

¹⁷ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 5

¹⁸ Ibid

¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid

²¹ Ibid

²² Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 68

²³ Ibid

²⁴ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 19-20

I gruppesøgsmål er grupperepræsentanten part, jf. RPL § 254 f, stk. 1, og de enkelte gruppe-medlemmer har derfor ikke partsstatus. Det karakteristiske ved gruppesøgsmål er blandt andet, at afgørelserne alligevel har retskraft for samtlige gruppemedlemmer, hvis krav er behandlet under sagen. Herved adskiller gruppesøgsmål sig fra almindelig kumulation og sambehandling af flere krav mellem forskellige parter, jf. RPL §§ 250 og 254,²⁵ og denne vidtfavnende retskraft, er da også en af fordelene ved gruppesøgsmål.²⁶

Gruppesøgsmål kan kvalificeres som en særlig procesform, der placerer sig et sted mellem oprindelig og efterfølgende subjektiv kumulation, da en aktør kan blive gruppemedlem ved sagens anlæg såvel som under sagen.²⁷ Procesformen udgør derfor en slags særligt reguleret og ”udvidet” adgang til at kumulere flere ens sager.²⁸ Gruppesøgsmålsinstituttet kan desuden siges at være en ”pakkeløsning”, der gør det muligt at organisere en større kreds af fordrings-havere, idet blandt andet de processuelle beføjelser er samlet hos grupperepræsentanten og sagsomkostningerne per gruppemedlem holdes nede.²⁹

RPL kapitel 23 a er af rent processuel karakter, og parterne i et gruppesøgsmål vil derfor være underlagt samme processuelle regler som i et ”almindeligt” søgsmål, for eksempel med hensyn til bevisbyrdens placering, ligesom der også gælder de samme materielle regler,³⁰ eksempelvis i forhold til om sagsøgte har pådraget sig et erstatningsansvar.³¹

Følgende afsnit tager blandt andet sigte på at undersøge betingelserne for at anlægge et grup-pesøgsmål i henhold til RPL kapitel 23 a. Der foretages endvidere en omfattende analyse af retspraksis for at belyse gruppesøgsmålsinstituttets praktiske anvendelighed, men også for at undersøge om procesformen har realiseret lovgivers ambition om at give de materielle regler en større gennemslagskraft, navnlig om gruppemedlemmerne kan få erstatning i gruppesøgs-mål.

4 Gruppesøgsmål i henhold til retsplejelovens kapitel 23 a

4.1 Betingelserne for anlæggelse af gruppesøgsmål i henhold til retsplejelovens kapitel 23 a
Betingelserne for at kunne anlægge et gruppesøgsmål er udtømmende opregnet i RPL § 254 b, stk. 1, der har følgende ordlyd:

”Gruppesøgsmål kan anlægges, når

- 1) der foreligger ensartede krav som nævnt i § 254 a,*
- 2) der er værneting for alle kravene her i landet,*
- 3) retten er værneting for et af kravene,*
- 4) retten er sagligt kompetent med hensyn til et af kravene,*

²⁵ Petersen, Lars Lindenchrone: *Gruppesøgsmål – hvad, hvorfor og hvordan?* advokatsamfundet, 2007, advokaten 2

²⁶ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 28

²⁷ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 334

²⁸ Torp, Kristian: *Civilprocesretlig julealmanak*, 2022, side 64.

²⁹ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 28-29

³⁰ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 68

³¹ Petersen, Lars Lindenchrone: *Gruppesøgsmål – hvad, hvorfor og hvordan?* advokatsamfundet, 2007, advokaten 2

5) gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på,

6) gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde og

7) der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. § 254 c.”

Betingelserne er ifølge bestemmelsens ordlyd kumulative og i afsnit 4.1.1 – 4.1.6 redegøres der nærmere for de enkelte betingelser i den udstrækning afhandlingens omfang tillader det.

4.1.1 Kravenes ensartethed

RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 indebærer, at gruppemedlemmernes krav skal være ensartede, jf. RPL § 254 a, stk. 1, der har følgende ordlyd:

”Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer, kan behandles under et gruppesøgsmål efter reglerne i dette kapitel.”

Gruppemedlemmernes krav skal således være ensartede førend de kan behandles under et gruppesøgsmål, men ordlyden af RPL § 254 a, stk. 1 yder ikke et væsentlig bidrag til fortolkningen af betingelsens indhold. Følgende fremgår imidlertid af lovforarbejderne:

*”Kravene behøver ikke at være identiske. Det er tilstrækkeligt, at de i faktisk og retlig henseende er ensartede.”³²
[Mine understregninger]*

Det har således betydning, om kravene udspringer af samme faktiske omstændigheder, og om de hviler på samme retlige grundlag, men hvad der nærmere ligger i betingelsen om ”kravenes ensartethed” er overladt til rettens skøn.³³ Det vil sige, at indholdet af betingelsen fastlægges nærmere i retspraksis, men forarbejderne nævner dog som et muligt eksempel på ensartede krav blandt andet såkaldte ”børssager”. Disse sager indebærer, at en gruppe af investorer fremsætter et krav mod sagsøgte, for eksempel i anledningen af sidstnævntes prospektansvar, der har påvirket gruppens investeringsbeslutningerne, hvormed de har lidt et tab.³⁴

Betingelsen om, at gruppemedlemmernes krav skal være ensartede udgør ikke sjældent en udfordring, når gruppemedlemmerne ønsker at anlægge et gruppesøgsmål med henblik på at få erstatning, og sagsøgers udformning af sin påstand, som enten en anerkendelses- eller fuldbyrdespåstand, kan have afgørende betydning for, om betingelsen er opfyldt, jf. eksempelvis U 2019.962 Ø i afsnit 4.3.4.

Betingelsen om kravenes ensartethed har i flere tilfælde været behandlet i retspraksis, og da bestemmelsens nærmere indhold – som nævnt – er overladt til rettens skøn, henvises der til afsnit 4.3, der foretager en indgående analyse af blandt andet RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1, for nærmere at fastlægge indholdet af betingelsen.

4.1.2 Der er værneting for alle kravene her i landet

Der skal være værneting for samtlige krav her i landet, hvis de var blevet fremmet som individuelle søgsmål jf. RPL § 254 b, stk. 1, nr. 2. Reglerne om værneting findes i RPL kapitel 22 og udgangspunktet er, at retssager skal anlægges ved sagsøgtes hjemting, medmindre andet er

³² Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 96

³³ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 83

³⁴ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 73

bestemt ved lov jf. RPL § 235, stk. 1. RPL kapitel 22 indeholder en række modifikationer til udgangspunktet som dog ikke behandles nærmere i denne fremstilling. Om retten har stedlig kompetence kan dog blandt andet afhænge af, om der er tale om et deliktskrav, eller om kravet er opstået som led i kontraktsforhold jf. RPL §§ 242 og 243

Værnetingskravet blev for eksempel prøvet i U 2019.962 Ø, hvor landsretten udtalte:

*” (...) Det må herefter lægges til grund, at de handlinger og / eller undladelser, der måtte have medført den påståede retskrænkelse, som altovervejende udgangspunkt er foregået i Danmark. På den baggrund finder landsretten, at der er værning her i landet for alle kravene (...).”*³⁵

Landsretten fandt således, at der forelå dansk deliktsværning, og tillod at sagen blev anlagt som gruppesøgsmål, da de øvrige betingelser i RPL § 254 b, stk. 1 også var opfyldt. Afgørelsen behandles nærmere i afsnit 4.3.4.

4.1.3 Rettens saglige og stedlige kompetence med hensyn til et af kravene

Retten skal være sagligt og stedligt kompetent med hensyn til mindst ét af kravene, men ikke nødvendigvis det samme krav³⁶ jf. RPL § 254 b, stk. 1, nr. 3 og 4. Det indebærer, at mindst ét af kravene skal kunne anlægges ved retten, hvis kravet var blevet fremmet som et individuelt søgsmål. Det forekommer i øvrigt, at den stedlige og saglige kompetence tilkommer flere retter, i hvilket tilfælde sagsøgeren har valget med hensyn til hvor gruppesøgsmålet skal anlægges.³⁷

I overensstemmelse med RPL § 254 e, stk. 4 fastlagde retten i U 2019.962 Ø rammen for gruppesøgsmålet til kun at omfatte det påståede prospektansvar, og krav angående det påståede mangelsansvar og ledelsesansvar blev derfor ikke behandlet i gruppesøgsmålet jf. nærmere afsnit 4.3.4. Hvis der i sådanne tilfælde, hvor retten i henhold til RPL § 254 e, stk. 4 udelukker krav fra gruppesøgsmålet, og de øvrige krav ikke falder under rettens stedlige og saglige kompetence, kan gruppesøgsmålet efter omstændighederne henvises til rette domstol.³⁸ I U 2019.962 Ø havde landsretten dog kompetence til at behandle kravene om det påståede prospektansvar.

4.1.4 Gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på

Gruppesøgsmål kan alene anlægges, hvis det efter rettens skøn er den bedste måde at behandle kravene på jf. RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5. Med andre ord, er gruppesøgsmål subsidiært i forhold til de øvrige procesformer, der giver adgang til en samlet behandling af flere krav, og det centrale spørgsmål i denne henseende er da, hvad retten lægger vægt på ved vurderingen af, om gruppesøgsmål er den bedste måde at behandle kravene på. Det er uklart, hvad der præcist ligger i kravet, da det eksempelvis ikke præciseres, om domstolene skal tage udgangspunkt i, hvad der er bedst for sagsøger, sagsøgte eller måske domstolene.³⁹

Af forarbejderne fremgår det, at gruppesøgsmålet skal *”sammenlignes med realistiske alternativer i den konkrete situation.”*⁴⁰ Retten foretager derfor en konkret afvejning af, om kravene kan behandles lige så godt eller bedre under individuelle søgsmål – eventuelt efter reglerne i

³⁵ U 2019.962 Ø, side 8

³⁶ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 97

³⁷ Ibid

³⁸ Ibid

³⁹ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 338

⁴⁰ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 97

RPL §§ 250 eller 254. Hvis gruppesøgsmål, ud fra en konkret afvejning, ikke er den bedste måde at behandle kravene på,⁴¹ må sagen afvises, idet samtlige kumulative betingelser for anlæggelsen af et gruppesøgsmål i § 254 b, stk. 1, nr. 1 – 7 ikke vil være opfyldt. Det indgår tillige i vurdering, om fælles spørgsmål i sagskomplekset vil kunne afklares under en prøvesag, og om den foreslåede grupperepræsentant ville kunne medvirke i søgsmålet på anden vis, for eksempel som biintervenient, jf. RPL § 252.⁴²

Der bør formentlig skulle foretages en indskrænkende fortolkning af kravet, således at gruppesøgsmål alene udelukkes, hvis kravene kan anlægges som særskilte sager uden at medføre større omkostninger og uforholdsmæssigt besvær for parterne, for eksempel hvor gruppemedlemmerne kan kumulere sine krav under én retssag i henhold til reglerne om subjektiv kumulation.⁴³ Dette synes at harmonere med formålet med gruppesøgsmålsreglerne, der blandet andet er at tilbyde et alternativ til de øvrige procesformer, i tilfælde hvor kreditor ellers ville undlade at indbringe sagen for domstolene, eksempelvis på grund af risikoen for at sagsomkostningerne vil overstige kravets værdi.

De forhold, som domstolene tillægger vægt i vurderingen af, om betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5 er opfyldt, behandles nærmere i afsnit 4.3, hvor det også undersøges, hvilke udfordringer der kan være i forbindelse med opfyldelsen af betingelsen.

4.1.5 Hensigtsmæssig identifikation og underretning af gruppemedlemmerne

Gruppesøgsmål er betinget af, at gruppemedlemmerne kan identificeres og underrettes om søgsmålet på en hensigtsmæssig måde, jf. RPL § 254 b, stk. 1, nr. 6. Det er rettens opgave at vurdere, om de berørte personer kan opnå viden om sagen gennem en underretning i et sådant omfang, at de kan tage stilling til, om de vil deltage i søgsmålet.⁴⁴ Ifølge forarbejderne til loven skal der være ”en høj grad af sandsynlighed”⁴⁵, for at deltagerne opnår viden om søgsmålet.

Identifikationskravet indebærer ikke, at det allerede ved sagens anlæg skal kunne angives nøjagtigt hvor mange – eller hvem – der kan deltage i gruppesøgsmålet. Det må være tilstrækkeligt, at det entydigt kan afgøres, om en person kan deltage i gruppesøgsmålet ud fra de i stævningen fastsatte kriterier.⁴⁶ Det kan imidlertid være vanskeligt at identificere de potentielle gruppemedlemmer,⁴⁷ hvis gruppens fællestræk ikke oplagt danner grundlag for, at man kan nå langt størstedelen af de berørte personer, ved for eksempel at indrykke en annonce i et elektronisk medie.

Som et eksempel, hvor identifikationskravet må antages at være opfyldt, kan nævnes det tilfælde, hvor sagen omfatter: ”personer, der har købt et typehus af firmaet luksushuset i perioden 2006-2008.”⁴⁸

Ifølge retsplejerådet bør gruppemedlemmerne underrettes individuelt, hvis det er muligt og ikke medfører uforholdsmæssigt store omkostninger, da dette er den bedste underretningsform.⁴⁹ Det er dog vanskeligt – endda umuligt – at give en individuel meddelelse til et potentielt gruppemedlem, hvis identitet man ikke kender. I et sådant tilfælde har retsplejerådet foreslået,

⁴¹ Ibid

⁴² Ibid

⁴³ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 338

⁴⁴ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 97

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 339

⁴⁷ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 58

⁴⁸ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 339

⁴⁹ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 104

at underretning gennem en husstandsomdelt lokalavis ofte vil være egnet, forudsat at forbrugere har bopæl i et bestemt lokalområde.

Som et alternativt men måske mere moderne eksempel på underretning af gruppemedlemmer kan nævnes YouTube-kanalen ”High on Cars”, der underrettede sine abonnenter om anlæggelsen af et gruppesøgsmål mod politiet for sidstnævntes angiveligt ulovlige beslaglæggelse af tunede biler.⁵⁰

I praksis oprettes der i forbindelse med anlæggelsen af et gruppesøgsmål jævnligt foreninger for de potentielle gruppemedlemmer, og i stævningen afgrænses gruppemedlemmerne til at omfatte medlemmerne af den pågældende forening.⁵¹ I Danmarks første gruppesøgsmål, der er trykt i U 2012.1228 H, afsagde landsretten kendelse om rammen for gruppesøgsmålet, der blandt andet indebar, at gruppemedlemmerne skulle opfylde en række betingelser for at kunne deltage i gruppesøgsmålet, herunder at de skulle være medlemmer af en til formålet oprettet forening.⁵²

4.1.6 Der kan udpeges en grupperepræsentant

Ifølge RPL § 254 b, stk. 1, nr. 7, er det en forudsætning for at kunne anlægge et gruppesøgsmål, at der kan udpeges en grupperepræsentant, jf. RPL § 254 c, der bestemmer, at gruppesøgsmål skal føres af en grupperepræsentant, der udpeges af retten. RPL § 254 c, stk. 1, nr. 1-3 angiver udtømmende, hvem der kan udpeges som grupperepræsentant, og den har følgende ordlyd:

”Som grupperepræsentant kan, jf. dog stk. 2, udpeges

- 1) Et medlem af gruppen*
- 2) En foreningen, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål, eller*
- 3) En offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det.”*

4.1.6.1 Et medlem af gruppen

Kravene til grupperepræsentanten kan variere afhængig af søgsmålets karakter og kompleksitet, og det følger af RPL § 254 c, stk. 3, at grupperepræsentanten skal være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser under sagen. Det indebærer navnlig, at grupperepræsentanten har en sådan økonomisk eller ideel interesse i sagen, at denne kan forventes at have den fornødne motivation til at fremme gruppemedlemmernes interesser under sagen. Det må tillige kræves, at grupperepræsentanten råder over tilstrækkelige økonomiske midler, til at gennemføre retssagen på betryggende måde.⁵³

Det er vanskeligt at forestille sig, at der i praksis udpeges et medlem af gruppen som grupperepræsentant, da vedkommende kun sjældent vil opfylde betingelsen i RPL § 254 c, stk. 3.⁵⁴ Navnlig USA, Canada og Australien har gjort sig samme erfaringer, og retsplejerådet udtalte på denne baggrund følgende, om adgangen til at udpege et gruppemedlem som grupperepræsentant:

⁵⁰ High on Cars: ”Politiet har brudt loven – fejlagtig beslaglagt tunede biler. Vi starter Gruppesøgsmål!” 20. oktober 2022.

⁵¹ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 339

⁵² Jf. U 2012.1228 H, s. 1

⁵³ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 97

⁵⁴ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 36

*”Retsplejerådet finder imidlertid, at regler om gruppesøgsmål uden mulighed for at udpege et medlem af gruppen som grupperepræsentant med rette ville kunne opfattes som ufuldstændige.”*⁵⁵

Retsplejerådet anerkendte således, at et gruppemedlem næppe ville være egnet som grupperepræsentant, men fandt ikke desto mindre, at reglerne ville forekomme ufuldstændige, hvis ikke der var hjemmel til, at et gruppemedlem kunne føre sagen på gruppens vegne. Der er altså tale om en mere principielt korrekt end praktisk vigtig mulighed.⁵⁶

4.1.6.2 En forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål

En forening kan alene optræde som grupperepræsentant i en sag, der falder inden for dennes formål.⁵⁷ Som anført i afsnit 4.1.5 er der som udgangspunktet intet til hinder for, at gruppe-medlemmerne organiserer sig i en forening med henblik på at anlægge et søgsmål.

I U 2000.1575 H, der dog ikke drejede sig om et gruppesøgsmål, blev der dannet to foreninger alene med henblik på at gennemføre nogle erstatningssager. Ifølge foreningsvedtægterne hæftede foreningerne alene med disses formuer, og Højesteret fandt, at dette havde karakter af omgåelse af reglerne om sagsomkostninger. På denne baggrund fandt Højesteret, at foreningerne ikke havde partsevne.⁵⁸

Højesteret havde ganske givet anerkendt foreningernes partsevne, hvis sagerne i stedet var blevet anlagt som gruppesøgsmål, da det ikke kan kvalificeres som omgåelse, hvis en ad hoc forening anlægges et gruppesøgsmål.⁵⁹ Det hænger sammen med, at gruppemedlemmerne i et vist omfang kan pålægges at betale modpartens sagsomkostninger, jf. RPL § 254 f, stk. 3, 1. pkt. og modparten risikerer derfor ikke, at dennes krav på betaling sagsomkostninger de facto er værdiløst, som det kunne have været tilfældet i U 2000.1575 H, hvis foreningernes formue ikke i et tilstrækkeligt betryggende omfang ville have dækket sagsomkostningerne.

4.1.6.3 En offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det

Det er for nuværende kun Forbrugerombudsmanden, der som offentlig myndighed kan udpeges som grupperepræsentant, jf. eksempelvis markedsføringslovens § 35. Forbrugerombudsmanden har endnu ikke optrådt som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, men har givet udtryk for, at reglerne fungerer efter hensigten, idet forbrugerombudsmanden udtalte følgende:

” (...) at han i de forløbne år har haft en række sager, hvor anvendelsen af reglerne om gruppesøgsmål har været aktuel. (...) de er alle afsluttet med indgåelsen af udenretlige forlig.

*Det er Forbrugerombudsmandens klare opfattelse, at det først og fremmest er eksistensen af reglerne om gruppesøgsmål og muligheden for at anvende dette institut, der har gjort det muligt at indgå de nævnte forlig.”*⁶⁰

⁵⁵ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 85

⁵⁶ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 36

⁵⁷ Christensen, Lasse Højlund m.fl.: *Den civile retspleje*, 6. udg. 2024, Hans Reitzels forlag, s. 341

⁵⁸ Jf. U 2000.1575 H, s. 1 og 4.

⁵⁹ Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov m.fl.: *Retsplejelovens 100 år*, 1. udg. 2019, DJØF forlag, s. 452

⁶⁰ REU, Alm.del - 2013-14 - Bilag 159: Redegørelse om erfaringerne med reglerne om gruppesøgsmål, fra justitsministeren, s. 4

Med andre ord, har selve muligheden for at anlægge gruppesøgsmål ifølge forbrugerombudsmanden ydet en tilfredsstillende varetagelse af forbrugernes interesser. Udtalelsen tyder på, at gruppesøgsmålsinstituttet i denne henseende har givet de materielle regler mere gennemslagskraft.

Det er endvidere kun forbrugerombudsmanden, der kan optræde som grupperepræsentant i framelings-søgsmål. Forskellen mellem til- og framelings-søgsmål belyses nærmere i følgende afsnit.

4.2 Til- og framelingsgruppesøgsmål

RPL sonderer mellem til- og framelingsgruppesøgsmål, hvor tilmeldingsgruppesøgsmål indebærer, at gruppemedlemmerne aktivt tilmelder sig søgsmålet, mens framelingsgruppesøgsmål indebærer, at gruppemedlemmerne aktivt framelder sig søgsmålet. Udgangspunktet er, at gruppesøgsmål anlægges som tilmeldings-søgsmål, jf. RPL § 254 e, stk. 5, der har følgende ordlyd:

”Gruppesøgsmålet omfatter de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppesøgsmålet, jf. stk. 6 og 7, medmindre retten bestemmer, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppe-medlemmer, der ikke har frameldt sig gruppesøgsmålet.”

Den umiddelbare forskel på de to typer gruppesøgsmål – at man enten skal til- eller framelde sig - har i sagens natur ikke den store betydning for personer, der er opmærksomme på sagen før fristen for til- eller framelding udløber, jf. RPL § 254 e, stk. 6, 1. pkt. og stk. 8, 2. pkt., da de netop kan forholde sig til sin deltagelse i gruppesøgsmålet. Personer, der grundet deres manglende viden om søgsmålet, kan af åbenlyse årsager ikke vurdere, om de ønsker at deltage, og konsekvensen af dette vil være, at disse personer deltager i framelings-søgsmål men står uden for tilmeldings-søgsmål.⁶¹ I det følgende undersøges det nærmere, hvad de to typer gruppesøgsmål indebærer.

4.2.1 Tilmeldingsgruppesøgsmål

Tilmeldingsgruppesøgsmål omfatter kun de personer, der har tilmeldt sig inden den af retten fastsatte tilmeldingsfrist, dog således at retten undtagelsesvist kan tillade, at tilmelding sker efter fristens udløb, hvis særlige grunde taler for det, jf. RPL § 254 e, stk. 6, for eksempel hvor den sene tilmelding skyldes, at underretningen af gruppemedlemmer helt eller delvis er sket ved offentlig bekendtgørelse.⁶² Det er dog ikke alle og enhver, der kan tilmelde sig et konkret gruppesøgsmål.

For det første kan retten gøre tilmeldingen betinget af, at gruppemedlemmet stiller sikkerhed for sagsomkostninger, medmindre vedkommende har forsikring eller indrømmes fri proces, jf. RPL § 254 e, stk. 7. Personer der ikke kan eller vil stille sikkerhed, kan således nægtes adgang til at tilmelde sig.

For det andet, kan kun personer, der falder inden for den af retten fastlagte ramme, jf. RPL § 254 e, stk. 4, tilmelde sig. Retten har en vid skønsmæssig kompetence til at fastlægge rammen for søgsmålet, med hensyn til hvilke krav gruppesøgsmålet omfatter, jf. eksempelvis U 2019.962 Ø hvor rammen blev fastsat til at omfatte de personer, der havde gjort et prospektansvar gældende, jf. nærmere afsnit 4.3.4. Søgsmålet bør dog som udgangspunkt fortsætte inden for de samme rammer, som gjaldt før tilmeldingen,⁶³ da en udvidelse der går videre end dette,

⁶¹ Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udg. 2007, Forlaget Thomson, s. 119

⁶² Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 101

⁶³ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 100

kan få betydning for eksempelvis en til formålet oprettet forenings søgsmålskompetence, jf. 4.1.6.2.

4.2.2 Frameldingsgruppesøgsmål

Frameldingssøgsmål adskiller sig i flere henseender fra tilmeldingssøgsmål, men den væsentligste forskel er ifølge lovforarbejderne, at retten fastsætter en frameldingsfrist i stedet for en tilmeldingsfrist, og at gruppemedlemmerne ikke kan pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostninger.⁶⁴ Endvidere adskiller de to søgsmålstyper sig fra hinanden derved, at frameldingsgruppesøgsmål er subsidiaer ift. tilmeldingsgruppesøgsmål, jf. RPL § 254 e, stk. 8, 1. pkt. der bestemmer, at frameldingsmodellen kun kan anvendes, hvis kravene pga. deres ringe størrelse i almindelighed må forventes ikke at blive fremmet ved individuelle søgsmål, og det i øvrigt må antages, at tilmeldingsmodellen ikke vil være hensigtsmæssig.

Betingelsen om, at kravene ikke vil blive fremmet ved individuelle søgsmål, er opfyldt, når kravene er uprocesbare. Det vil sige, når udgifterne til at gennemføre en retssag for det enkelte krav beløbsmæssigt overstiger selve kravet, hvormed sagsøger ikke har noget økonomisk incitament til at forfølge sit krav i en retssag.⁶⁵ Det er for eksempel tilfældet, når kravet beløbsmæssigt ikke er større end kr. 2.000.⁶⁶

Frameldingsmodellen vil blandt andet kunne anvendes i anledningen af krav, der udspringer af et løbende retsforhold⁶⁷, eksempelvis hvor en erhvervsdrivende yder en løbende tjenesteydelse i form af telefonabonnement, forsikring, forsyningsvirksomhed osv., idet den enkelte forbrugers krav i sådanne tilfælde ofte ikke vil beløbe sig til mere end par hundrede kroner.

Såfremt betingelserne for at behandle kravene efter frameldingsmodellen er opfyldt, kan retten efter anmodning fra grupperepræsentanten bestemme, at kravene skal behandles som et frameldingssøgsmål. Med andre ord kan retten ikke af egen drift bestemme at kravene skal behandles efter frameldingsmodellen.⁶⁸

Af retsplejerådets overvejelser og forslag fremgår følgende om grupperepræsentanten i frameldingssøgsmål:

*”I gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen foreslår Retsplejerådet dog, at retten alene skal kunne udpege offentlige myndigheder, der ved lov bemyndiget dertil, som grupperepræsentant.”*⁶⁹

Lovgiver har fulgt retsplejerådets forslag, jf. RPL § 254 c, stk. 2 og som anført i afsnit 4.1.6.3, er Forbrugerombudsmanden den eneste offentlige myndighed med kompetence til at optræde som grupperepræsentant i frameldingssøgsmål efter RPL. Konsekvensen af dette er, at flere personer ikke kan anlægge et gruppesøgsmål efter frameldingsproceduren, hvis ikke forbrugerombudsmanden optræder som grupperepræsentant.

4.3 Gruppesøgsmål i praksis

Nærværende afsnit tager sigte på at undersøge, hvordan domstolene fortolker betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, for at belyse under hvilke omstændigheder gruppesøgsmål hhv. tillades eller afvises. Formålet er at undersøge, om gruppesøgsmål som procesform har givet de

⁶⁴ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 103

⁶⁵ Ibid

⁶⁶ Jf. FT 2006-07 Tillæg B, s. 510

⁶⁷ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 103

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 6

materielle regler større gennemslagskraft, nærmere bestemt om gruppesøgsmålsinstituttet har forbedret forbrugernes retsstilling med hensyn til at indbringe et erstatningskrav mod skadevolder for domstolene. Af hensyn til afhandlingens begrænsede omfang foretages ikke en tilbundsående gennemgang af retspraksis eller en fuldstændig sagsfremstilling af de udvalgte afgørelser. Af samme årsag vil analysen koncentrere sig om de betingelser, der kan medføre processuelle udfordringer.

4.3.1 U 2012.1561 V – Gruppesøgsmål tilladt

Sagen drejede sig om et muligt erstatningsansvar over for en række investorer som følge af de sagsøgte udbud og salg af andele i en hedgeforening.⁷⁰ Sagsøger påstod, at de sagsøgte var erstatningsansvarlige for gruppemedlemmernes tab på såkaldte gearede investeringer i obligationer, fordi de sagsøgte prospektmateriale havde vildledt investorerne med hensyn til risikoen ved investeringen,⁷¹ og fordi en af de sagsøgte havde givet mangelfulde og vildledende oplysninger til sine kunder ved salget af andelene.⁷²

Idet sagsøger påstod sagen behandlet som et gruppesøgsmål, mens sagsøgte påstod sagen afvist, var spørgsmålet blandt andet, om betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1 var opfyldt.

4.3.1.1 Landsrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1.

Sagsøger gjorde gældende, at kravene var ensartede af to overordnede grunde, idet først og fremmest ansvarsgrundlaget over for gruppemedlemmerne var ens, fordi salget af andelene var sket på baggrund af det samme investeringsprospekt, og for det andet fordi grundlaget for salget var mangelfuldt og vildledende.⁷³

Med andre ord var sagsøger af den overbevisning, at det retlige grundlag for kravene var ens, og spørgsmålet var følgelig, om de faktiske omstændigheder for kravene også var ens. Sagsøger gjorde blandt andet følgende gældende:

”Det forhold, at der i denne sag - som i enhver anden erstatningssag, hvor flere personer har lidt tab - kan foreligge individuelle forskelle vedrørende f.eks. investerings-tidspunkt og investeringserfaring, indebærer ikke, at betingelsen om ensartethed ikke er opfyldt.”⁷⁴ [Mine understregninger]

Sagsøger anerkendte således, at gruppemedlemmernes subjektive forhold varierede, men ikke i en sådan grad at kravene i faktisk og retlig henseende ikke var ensartede. Med andre ord var sagsøgers standpunkt, at kravene nok ikke var identiske men dog ensartede. I samme ombæring henviste sagsøger også til, at blandt andet børssager – som den pågældende sag kunne kvalificeres som – ifølge lovforarbejderne udgør kerneområdet for gruppesøgsmål efter RPL, jf. også afsnit 4.1.1, og at der i sådanne sager altid vil være individuelle forskelle på investorernes krav, hvormed lovgiver har accepteret, at kravene ikke behøver at være identiske.⁷⁵

Endvidere gjorde sagsøger gældende, at Pengeinstitutankenævnets praksis understøttede, at kravene var ensartede, ligesom Forbrugerombudsmandens anbringenderne var enslydende for de enkelte sagsøgere, selvom de havde erhvervet andelene under meget forskellige

⁷⁰ Jf. U 2012.1561 V, s. 1

⁷¹ Jf. U 2012.1561 V, s. 6

⁷² Jf. U 2012.1561 V, s. 7

⁷³ Ibid

⁷⁴ Ibid

⁷⁵ Ibid

omstændigheder. På baggrund af dette anførte sagsøger, at der også under gruppesøgsmål kunne nedlægges divergerende fuldbyrdelespåstande.⁷⁶

Med henvisning til, at Finanstilsynet havde fundet, at sagsøgte havde rådgivet gruppemedlemmerne på baggrund af oplysningerne i prospektet, udtalte landsretten følgende om kravenes ensartethed:

”Selvom der må antages at være individuelle forskelle med hensyn [til]⁷⁷ omstændighederne i forbindelse med de enkelte investorers køb af andele, findes kravene mod de sagsøgte grundlæggende at have en sådan ensartethed, at betingelserne [om kravenes ensartethed]⁷⁸ er opfyldt”⁷⁹ [Mine understregninger]

Landsrettens afgørelse forekommer at være i overensstemmelse med det i afsnit 4.1.1. anførte om, at kravene ikke behøver at være identiske. Landsrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 viser, at domstolene i et vist omfang accepterer, at der er individuelle forskelle med hensyn til de faktiske omstændigheder for gruppemedlemmernes krav, ligesom afgørelsen også tjener til illustration af, hvordan det nærmere indhold af begrebet ”ensartethed” udfyldes gennem rettens skøn, jf. afsnit 4.1.1.

4.3.1.2 Landsrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5

Om kravet i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5 gjorde sagsøger gældende, at lovforarbejderne foreskriver, at et gruppesøgsmål typisk vil være mest hensigtsmæssigt, jo flere gruppemedlemmer der er en del af gruppesøgsmålet.⁸⁰ Endvidere serverede sagsøger til, at gruppesøgsmål netop er et værn mod, at mindre krav ikke vil blive forfulgt ved individuelle søgsmål, idet sagsøger gjorde følgende gældende:

”En meget stor del af investorerne (...) har krav af en størrelse, der er individuelt uprocesbare. Disse investorers eneste mulighed for at forfølge deres krav er derfor reglerne om gruppesøgsmål.”⁸¹ [Mine understregninger og udhævning]

Efterfulgt af:

”Det bestrides, at den bedst behandlingsmåde er individuelle sagsanlæg kombineret med efterfølgende eventuel kumulation. Antallet af investorer sammenholdt med kravenes størrelse og ensartede karakter indebærer i sig selv, at en sådan procesform vil være klart uhensigtsmæssig.”⁸² [Mine understregninger]

Sagsøgers anbringende fandt genhør i landsretten, der udtalte følgende:

”Det må ud fra oplysningerne om sammensætningen af de nuværende medlemmer af investorforeningen sammenholdt

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Min tilføjelse

⁷⁸ Min tilføjelse

⁷⁹ Jf. U 2012.1561 V, s. 1

⁸⁰ Jf. U 2012.1561 V, s. 7

⁸¹ Ibid

⁸² Ibid

med oplysningerne om det samlede antal investorer og den samlede størrelse af andele (...) antages, at et meget stort antal potentielle sager ikke vil blive rejst, hvis sagen ikke antages som gruppesøgsmål.”⁸³ [Min udhævnings]

Landsrettens fortolkning af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5 viser, at domstolene blandt andet lægger vægt på antallet af gruppemedlemmer, hvor et større antal gruppemedlemmer taler for, at kravene skal behandles under et gruppesøgsmål, ligesom det også indgår som et moment i skønnet, om kravene – hvis de ikke behandles under et gruppesøgsmål – kan forventes at blive behandlet ved individuelle sagsanlæg. For så vidt angår sidstnævnte moment, kan det også siges, at domstolene tager højde for, om de enkelte fordringshavere besidder viljen til at gennemføre individuelle sager, jf. også afsnit 3.1.

4.3.2 U 2016.104 Ø – Gruppesøgsmål ikke tilladt

Sagen drejede sig om en forening af tabsramte tidligere ansatte i Roskilde Bank, der ønskede at anlægge et gruppesøgsmål mod Finansiel Stabilitet. Forud for sagsanlægget havde en række kunder klaget til Forbrugerombudsmanden over det materiale, som banken havde benyttet i forbindelse med sit aktiesalg. Forbrugerombudsmanden indgik et forlig med Finansiel Stabilitet – der havde overtaget banken – om betaling af erstatning til de kunder, som havde lidt tab på deres aktiekøb.

En del af kundekredsen var imidlertid ikke omfattet af forliget, hvilket gav anledning til at anlægge gruppesøgsmålet, hvor sagsøger nedlagde følgende påstand:

”Sagsøgte tilpligtes, over for dem der har tilmeldt sig nærværende søgsmål at anerkende, at være erstatningsansvarlig for det tab, som måtte være påført dem ved køb af aktier i Roskilde Bank A/S (...).”⁸⁴ [Mine understregninger og udhævnings]

Foreningen anmodede retten om, at sagen blev godkendt og fremmet som gruppesøgsmål, hvormed først byretten tog stilling til, om betingelserne for at fremme sagen som et gruppesøgsmål var opfyldt.

4.3.2.1 Byrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5

Gruppemedlemmernes vidensniveau var ikke ens, idet nogle af gruppemedlemmerne, på grund af deres hverv, havde haft en særlig indsigt i bankens strategi m.v.,⁸⁵ mens andre, som følge af deres uddannelse, havde en særlig viden om aktier og risikoen for at lide et tab på aktieinvesteringer.⁸⁶ Sagsøger gjorde gældende, at gruppemedlemmernes forskellige vidensniveau var uden betydning for, om kravene var ensartede.

Byretten, der ikke fandt sagsøgers anbringender overbevisende, udtalte følgende om hvorvidt betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5 var opfyldte:

”Retten finder ikke, at sagen opfylder disse betingelser, da de fremsatte krav ikke er tilstrækkeligt ensartede til, at et gruppesøgsmål vil være en hensigtsmæssig procesform.”

⁸³ Jf. U 2012.1561 V, s. 11

⁸⁴ Jf. U 2016.104 Ø, s. 1

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Jf. U 2016.104 Ø, s. 2

Retten har herved lagt vægt på, at en stillingtagen til kravene (...) vil indebære en individuel vurdering af den enkelte erstatningssøgendes forhold, herunder uddannelses- og erhvervsmæssige baggrund og tidligere erfaring med investeringer.”⁸⁷ [Mine understregninger og udhævning]

Byretten fandt heller ikke, at rammen for gruppesøgsmålet kunne ændres, så kravene vil opnå den fornødne ensartethed.⁸⁸ Byretten afviste øjensynligt sagen, fordi en vurdering af sagsøgtes erstatningsansvar forudsatte, at retten måtte tage stilling til de enkelte gruppemedlemmers individuelle forhold, herunder deres vidensniveau. Landsretten var enig i byrettens begrundelse og stadfæstede afgørelsen.

Det forhold, at sagsøger nedlagde påstand om, at sagsøgte skulle anerkende et erstatningsansvar for gruppemedlemmernes tab, forudsætter, at domstolene udover ansvarsgrundlaget også må tage stilling til tabet, kausalitet, adækvans og efter omstændigheder også skadelidtes egen skyld. I denne henseende kan gruppemedlemmernes individuelle forhold – i dette tilfælde deres vidensniveau – have afgørende betydning for domstolenes vurdering af, om kravene er ensartede, og dermed om kravene kan behandles som et gruppesøgsmål. Sammenholdt med U 2012.1561 V viser nærværende afgørelse også, at der er en grænse for, hvor meget gruppemedlemmernes individuelle forhold kan variere, førend domstolene lukker døren for et gruppesøgsmål.

Det er vanskeligt at sige, om betingelserne havde været opfyldt, hvis sagen kun angik en prøvelse af sagsøgtes ansvarsgrundlag, men selv hvis det havde været tilfældet, havde de enkelte gruppemedlemmer efterfølgende være nødsaget til at indbringe særskilte sager for at få prøvet, om de øvrige erstatningsbetingelser var opfyldt. I dette tilfælde synes gruppesøgsmålsinstituttet således ikke at yde et nævneværdigt bidrag til muligheden for at opnå erstatning.

4.3.3 U 2018.3361 Ø – Gruppesøgsmål ikke tilladt

Nærværende sag kan ikke kvalificeres som en erstatningssag, da sagsøgers påstand vedrørte spørgsmålet om en aftales gyldighed.⁸⁹ Desuagtet, kan navnlig landsrettens præmisser tages til indtægt for, hvilke udfordringer der kan være med hensyn til opfyldelsen af betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, og dermed også muligheden for at få erstatning i gruppesøgsmål.

Sagen drejede sig om en række medlemmer i FSP Pension, der i 2011 blev tilbudt at omlægge sine pensionsordninger, hvilket blandt andet indebar en ændring af rentevilkårene, hvorefter medlemmerne gav afkald på en ydelsesgaranti.⁹⁰ Medlemmerne havde i denne forbindelse modtaget en brochure med en beskrivelse af fordelene og ulemperne ved omlægningen, men beskrivelsen var ifølge Finanstilsynet ikke tilstrækkeligt klar.⁹¹ Da FSP Pension senere fusionerede med AP Pension, blev størstedelen af medlemmernes pensionsydelse nedsat ift. den oprindelige prognose med begrundelse, at den gennemsnitlige levetid var forlænget.⁹²

Sagsøger nedlagde derfor følgende påstand:

”[sagsøgte]⁹³ skal anerkende, at det omvalg, som medlemmer der oprindeligt er optaget i FSP Pension, og som nu

⁸⁷ Jf. U 2016.104 Ø, s. 3

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Jf. U 2018.3361 Ø, s. 2

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Ibid

⁹² Jf. U 2018.3361 Ø, s. 1

⁹³ Min tilføjelse

har pension i AP Pension, foretog i 2011 om at overgå fra en ordning med ydelsesgaranti til en ordning med markedsrente, er ugyldig, hvorved de skal stilles, som hvis omvalg ikke havde fundet sted.”⁹⁴ [Mine understregninger]

Sagsøgte påstod principalt gruppesøgsmålet afvist, og spørgsmålet var dernæst, om gruppesøgsmålsbetingelserne var opfyldt.

4.3.3.1 Byrettens og landsrettens vurdering af betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5

Sagsøger anførte, at samtlige medlemmer havde disponeret i henhold til det samme mangelfulde informationsmateriale, hvormed retten var i stand til at tage stilling til aftalens gyldighed uden nødvendigvis at tage stilling til medlemmernes individuelle forhold.⁹⁵ Sagsøger gjorde desuden gældende, at kravene var ensartede, fordi forsikringsankenævnet havde truffet én afgørelse, i stedet for flere enkelte afgørelser for hver af gruppemedlemmerne, og således ikke tillagt det betydning, om vedkommende var pensionist, hvilken stilling medlemmet bestred på omvalgstidspunktet eller dennes alder.⁹⁶ Med andre ord udsprang kravene ifølge sagsøger af samme faktiske omstændigheder og hvilede på samme retlige grundlag.

Byretten lagde til grund, at gruppemedlemmerne havde disponeret på baggrund af det samme informationsmateriale, og købte øjensynligt også ind på sagsøgers anbringende om, at kravene – med henvisning til forsikringsankenævnets afgørelse – var ensartede.⁹⁷ Byretten fandt derfor, at kravene var tilstrækkeligt ensartede til at opfylde betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1.

Alene på baggrund af, at en samlet behandling af de 211 gruppemedlemmers krav ville være procesbesparende, fandt byretten, at det var bedst at behandle kravene som et gruppesøgsmål, hvormed også betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5, var opfyldt.⁹⁸

4.3.3.2 Landsrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5

Landsretten fandt, at forsikringsankenævnets samlede behandling af kravene ikke kunne føre til, at betingelsen om kravenes ensartethed var opfyldt, da den samlede behandling alene var sket ud fra praktiske og ressourcemæssige overvejelser, og altså ikke på baggrund af en vurdering af om kravene var ensartede. Landsretten udtalte dernæst følgende:

”Det kan ikke udelukkes, at medlemmernes alder, deres erhvervmæssige baggrund og øvrige individuelle forudsætninger og den modtagne mundtlige rådgivning har været bestemmende for det enkelte medlems beslutning (...)”⁹⁹
[Min udhævning]

Efterfulgt af:

”Der foreligger således ikke de samme faktiske omstændigheder for de enkelte medlemmer, og det må forventes, at bedømmelsen (...) vil være forskellig for de enkelte

⁹⁴ Jf. U 2018.3361 Ø, s. 1

⁹⁵ Jf. U 2018.3361 Ø, s. 6

⁹⁶ Ibid

⁹⁷ Jf. U 2018.3361 Ø, s. 9

⁹⁸ Ibid

⁹⁹ Jf. U 2018.3361 Ø, s. 17-18

medlemmer af gruppen.”¹⁰⁰ [Mine understregninger og udhævning]

Med andre ord fandt landsretten, at de enkelte medlemmer havde disponeret på baggrund af forskellige faktiske omstændigheder, og betingelsen om kravenes ensartethed var derfor ikke opfyldt. Da kravene ikke var ensartede, var gruppesøgsmål heller ikke bedst egnet til at behandle kravene.¹⁰¹

Landsrettens afgørelse rejser spørgsmålet, om sagsøger kunne have gjort noget anderledes for at få sagen admitteret som et gruppesøgsmål, for eksempel ved at have skåret påstanden til, så søgsmålet omfattede en mere snævert afgrænset personkreds, hvis individuelle forhold ikke varierede i et sådant omfang, at betingelsen om kravenes ensartethed havde været opfyldt. Konsekvensen af dette ville naturligvis være, at flere af gruppemedlemmerne ville falde uden for gruppesøgsmålet, og de materielle regler kunne i så fald næppe siges at have fået større gennemslagskraft – i hvert fald for disse individer. Afgørelsen viser ligesom U 2016.104 Ø, jf. afsnit 4.3.2, at domstolene vil afvise gruppesøgsmål, hvis gruppemedlemmernes individuelle forhold medfører, at kravene ikke er ensartede, fordi bedømmelsen af de enkelte krav ville være forskellig. En afvisning på dette grundlag kan blandt andet være en udfordring i sager, hvor sagsøgte ifølge sagsøgers påstand skal anerkende et erstatningsansvar, da dette implicit forudsætter, at domstolene for hvert enkelt gruppemedlem skal vurdere, om der er kausalitet og adækvans mellem skadevolders adfærd og gruppemedlemmets tab, jf. byrettens præmisser i U 2022.2335 Ø, jf. afsnit 4.3.5.1.

4.3.4 U 2019.962 Ø – Gruppesøgsmål tilladt

Afgørelsen drejede sig om en investeringsforening, der stævnedes en række medlemmer af direktionen i OW-Bunker A/S med følgende påstand:

”De sagsøgte tilpligtes over for dem, der tilmelder sig gruppesøgsmålet, at anerkende at være erstatningsansvarlige for det tab, som de pågældende har lidt ved at tegne aktier i [selskabet]¹⁰² i forbindelse med den offentlige notering og/eller har lidt i forbindelse med erhvervelse af aktier i [selskabet]¹⁰³ i henhold til rammen for gruppesøgsmålet.”¹⁰⁴ [Mine understregninger]

Foreningen gjorde gældende, at gruppemedlemmernes tab var forårsaget af forskellige årsager, og at der forelå henholdsvis et prospektansvar, et køberetligt ansvar samt et ledelsesansvar.¹⁰⁵ For landsretten var spørgsmålet blandt andet, om betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1, om kravenes ensartethed, var opfyldt.

4.3.4.1 Landsrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1.

Ifølge sagsøger var betingelsen om kravenes ensartethed opfyldt, fordi gruppemedlemmerne gjorde det samme ansvarsgrundlag gældende.¹⁰⁶ Overfor dette anførte nogle af de sagsøgte direktionsmedlemmer, at kravene ikke var ensartede, herunder fordi de var baseret på

¹⁰⁰ Jf. U 2018.3361 Ø, s. 18

¹⁰¹ Ibid

¹⁰² Min tilføjelse

¹⁰³ Ibid

¹⁰⁴ Jf. U 2019.962 Ø, s. 1

¹⁰⁵ Jf. U 2019.962 Ø, s. 4-5

¹⁰⁶ Jf. U 2019.962 Ø, s. 5

forskellige ansvarsregler - hhv. selskabslovens og købelovens ansvarsregler¹⁰⁷ - mens andre gjorde gældende, at kravet om ensartethed hverken var opfyldt i forhold til de faktiske eller retlige omstændigheder.¹⁰⁸ Tre af de sagsøgte gjorde i denne forbindelse følgende gældende:

*"Rammen bør i givet fald begrænses til kun at angå prospektansvar. Naturligvis kan forskellige sagsøgte have forskellige relationer til prospektet, men der vil da alene være tale om varianter inden for prospektansvar, ikke om herfra forskellige ansvarsgrundlag."*¹⁰⁹

Landsretten tog stilling til, om kravene var ensartede i retlig og faktisk henseende, og ifølge præmisserne var det afgørende, at sagsøger havde gjort gældende, at de sagsøgte var ansvarlige på forskellige ansvarsgrundlag. Landsretten udtalte følgende om henholdsvis prospektansvaret, det køberetlige mangelsansvar og ledelsesansvaret:

*" (...) at krav i sagen, der er støttet på anbringender om mangler ved det prospekt, der lå til grund for børsnoteringen (...) som udgangspunkt må anses at have den fornødne ensartethed til at kunne behandles efter reglerne om gruppesøgsmål"*¹¹⁰ [Mine understregninger og udhævning]

Med andre ord var kravene, der relaterede sig til prospektansvaret ensartede, selvom gruppe-medlemmerne med sagsøgte ord, kunne have forskellige relationer til prospektmaterialet. Vurderingen var dog anderledes for så vidt angår det køberetlige ansvar, idet landsretten udtalte følgende:

*" (...) vil en bedømmelse af (...) krav, som støttes på et køberetligt mangelsansvar, derimod nødvendiggøre, at der tages individuelt stilling til bl.a. oplysninger om de enkelte handler, hvem der var købere af nærmere angivne aktier, deres forudsætninger herfor, og hvem der var sælger af aktierne."*¹¹¹ [Mine understregninger og udhævninger]

Kravene, der relaterede sig til de sagsøgte køberetlige mangelsansvar, havde altså ikke den fornødne ensartethed, da landsretten nødvendigvis måtte foretage en individuel vurdering af de enkelte gruppemedlemmers forhold, hvormed kravene ikke udsprang af samme faktiske omstændigheder, ligesom de ikke kunne støttes på det samme retlige grundlag. For så vidt angår den del af sagen, der omhandlede det ledelsesmæssige ansvar, udtalte landsretten blot, at kravene ikke havde den fornødne bestemtighed til, at betingelsen om kravenes ensartethed fandtes opfyldt.¹¹²

Derfor var det kun den del af sagsøgers påstand, der angik prospektansvaret, som ifølge landsretten opfyldte betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1, og de øvrige krav faldt derfor uden for rammen af gruppesøgsmålet. Det bemærkes i øvrigt, at landsretten opstillede en tidsmæssig begrænsning, så krav der relaterede sig til køb af aktier efter den 03. juni 2014 faldt uden for rammen af gruppesøgsmålet.¹¹³

¹⁰⁷ Jf. U 2019.962 Ø, s. 6

¹⁰⁸ Ibid

¹⁰⁹ Jf. U 2019.962 Ø, s. 7

¹¹⁰ Jf. U 2019.962 Ø, s. 8

¹¹¹ Ibid

¹¹² Ibid

¹¹³ Jf. U 2019.962 Ø, s. 9

Landsrettens behandling af RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1, viser, at betingelsen kan medføre, at domstolene fastsætter en mere snæver ramme for gruppesøgsmålet end forudsat i sagsøgers påstand, hvormed flere af gruppemedlemmerne risikerer at blive afskåret fra at få prøvet sine krav og dermed også fra muligheden for at få erstatning i gruppesøgsmål.

4.3.4.2 Landsrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5

Ved vurderingen af, om et gruppesøgsmål var den bedste måde at behandle kravene på, udtalte landsretten indledningsvist, at selvom rammen for gruppesøgsmålet var afgrænset til prospektansvaret, forventede retten, at søgsmålet fortsat ville omfatte et betydeligt antal gruppemedlemmer.¹¹⁴ Landsretten tillagde således antallet af gruppemedlemmerne en vis betydning ud fra en formålsfortolkning af gruppesøgsmålsreglerne, da det blandt andet var hensigten at tilvejebringe en procesform, hvor domstolene kunne behandle tvister om et større antal ensartede krav, jf. også afsnit 3.1.

Gruppemedlemmernes antal var dog næppe det udslagsgivende moment i landsrettens vurdering, da det øjensynligt blev tillagt afgørende betydning, at sagsøger havde udformet sin påstand som en anerkendelsespåstand og ikke en fuldbyrdelsespåstand:

” (...) Landsretten finder, at det er en forudsætning for at anse betingelsen om, at gruppesøgsmålet er den bedste måde at behandle kravene på, at rammen fastlægges således, at gruppesøgsmålet alene omfatter en anerkendelsespåstand (...) ikke en fuldbyrdelsespåstand”¹¹⁵ [Mine understregninger og udhævning]

Præmisserne viser, at domstolene lægger vægt på størrelsen af gruppesøgsmålet i den forstand, at antallet af gruppemedlemmer kan have betydning for vurderingen af, om kravene skal behandles som et gruppesøgsmål, jf. også U 2012.1561 V i afsnit 4.3.1. Mere iøjnefaldende er dog, at betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5 ifølge landsretten ikke vil være opfyldt, hvis der nedlægges en fuldbyrdelsespåstand.

Det kan således være vanskeligt at opfylde betingelsen om kravenes ensartethed, hvilket efter omstændighederne kan medføre, at domstolene afskærer flere af gruppemedlemmernes krav ved deres fastlæggelse af rammen for gruppesøgsmålet. Selv hvor nogen af kravene falder inden for rammen af gruppesøgsmålet, er det dog ikke sikkert, at gruppemedlemmerne kan få erstatning uden efterfølgende at indbringe individuelle sager, da fuldbyrdelsespåstande ifølge landsretten ikke er egnet til at blive prøvet i gruppesøgsmål. Hvis der købes ind på disse præmisser, indebærer det, at domme afsagt i gruppesøgsmål ikke kan tvangsfuldbyrdes, jf. RPL § 478, stk. 1, nr. 1, hvilket er en udfordring for blandt andet forbrugere, der ønsker at få erstatning i et gruppesøgsmål.

4.3.5 U 2022.2335 Ø – Gruppesøgsmål ikke tilladt

En til formålet oprettet forening lagde sag an mod Danske Bank A/S og en tidligere direktør som et gruppesøgsmål, idet gruppemedlemmerne angiveligt havde lidt et tab som følge af sagsøges hvidvaskprocedure i dennes estiske filial, der i en årrække havde været utilstrækkelig, mangelfuld og i strid med estisk lovgivning og internationale standarder, hvormed sagsøgte angiveligt havde handlet i strid med de børsretlige oplysningsforpligtelser.¹¹⁶

¹¹⁴ Ibid

¹¹⁵ Ibid

¹¹⁶ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 1

Foreningen nedlagde følgende påstand i stævningen:

*”De sagsøgte tilpligtes at anerkende at være erstatningsansvarlige (...) over for de nuværende og tidligere aktionærer i Danske Bank A/S, der tilmelder sig gruppesøgsmålet, for tab, som de pågældende aktionærer har lidt ved værdiforringelse af deres aktier i Danske Bank A/S (...)”*¹¹⁷ [Mine understregninger og udhævninger]

Sagsøgte bestred, at sagen skulle admitteres som et gruppesøgsmål,¹¹⁸ og derfor prøvede byretten indledningsvist, om betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1 var opfyldt.

4.3.5.1 Byrettens vurdering af betingelsen i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5

Byretten tog i første omgang stilling til, om kravene var tilstrækkeligt ensartede, og fandt at sagsøgers påstand i stævningen måtte lægges til grund for vurderingen af, om kravene er ensartede.¹¹⁹

Byretten udtalte følgende:

*”Påstanden er ikke begrænset til at anerkende et ansvarsgrundlag, og der foreligger ikke enighed om, at der skal ske en sådan begrænsning (...). Ved vurderingen af, hvorvidt de sagsøgte er erstatningsansvarlige, indgår en vurdering af både ansvarsgrundlag, årsagsforbindelse, påregnelighed og tab”*¹²⁰ [Mine understregninger og udhævning]

Til støtte for, at kravene var ensartede, havde sagsøger anført, at alle havde haft adgang til de relevante oplysninger om forholdene i den estiske filial i det samme omfang.¹²¹ Dette fandt dog ikke gehør i byretten, der udtalte følgende om kravenes ensartethed:

*” (...) at betingelsen om ensartede krav ikke er opfyldt i sagen, idet en vurdering af de enkelte krav vil indebære en individuel vurdering af den enkelte erstatningssøgendes forhold, idet særligt årsagsforbindelse og påregnelighed vil kræve en individuel vurdering i forhold til hver enkelt aktionær, bl.a. i forhold til aktiekøbstidspunkt og aktionærens individuelle forudsætninger for aktiekøb.”*¹²² [Mine understregninger og udhævning]

Med andre ord fandt byretten ikke, at kravene var ensartede, da sagsøgers påstand indebar, at retten ikke blot skulle tage stilling til sagsøgtens ansvarsgrundlag, men derimod også de øvrige erstatningsbetingelser, hvor navnlig vurderingen af, om der forelå kausalitet og adækvans mellem skaden og tabet forudsatte en individuel vurdering af de enkelte gruppe-medlemmers forhold.

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ Ibid

¹¹⁹ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 2

¹²⁰ Ibid

¹²¹ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 1

¹²² Jf. U 2022.2335 Ø, s. 2

Sagen blev således afvist på samme grundlag som i U 2019.962 Ø og U 2016.104 Ø, hvor østre landsret også fandt, at betingelsen om kravenes ensartethed ikke er opfyldt, hvis gruppemedlemmernes subjektive forhold varierer i et for stort omfang.

Byretten kunne allerede på dette grundlag have afvist at behandle kravene som et gruppesøgsmål, men foretog alligevel en vurdering af, om gruppesøgsmål var den bedste måde at behandle kravene på. Retten lagde blandt andet vægt på, at der verserede adskillige andre børssager mod sagsøgte, hvorfor et gruppesøgsmål ikke var den bedste måde at behandle kravene på sammenlignet med muligheden for at anlægge almindelige søgsmål eller foretage en samlet behandling efter RPL §§ 250 eller 254.¹²³

4.3.5.2 Sagens behandling i landsretten

I landsretten nedlagde sagsøger to yderligere påstande. Den ene af påstandene indebar, at sagsøgte skulle *"anerkende at have handlet ansvarspådragende"*¹²⁴ mens den anden påstand ifølge sagsøger indskrænkede søgsmålet til kun at omfatte en nærmere afgrænset gruppe aktionærer.¹²⁵ Sagsøger forsøgte altså at afgrænse søgsmålet ved at præcisere den oprindelige påstand¹²⁶ for dermed imødekomme byrettens præmisser.

Landsretten afviste dog blankt at tage stilling til påstandene og stadfæstede byrettens kendelse,¹²⁷ idet landsretten udtalte følgende:

*"Da byretten ikke som første instans har taget stilling til påstandene om, at [de sagsøgte]¹²⁸ skal anerkende at have handlet ansvarspådragende (...) tager landsretten ikke disse spørgsmål under påkendelse."*¹²⁹ [Min udhævning]

Afgørelse forekommer noget streng, idet sagsøger øjensynligt forsøgte at efterkomme byrettens præmisser ved at indskrænke søgsmålet, så det kunne rummes inden for betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, men blev desuagtet afvist i døren med henvisning til RPL § 383. Det kan diskuteres, om de nye påstande og anbringender skulle have været tilladt fremsat, idet sagsøgte indskrænkede søgsmålet, hvormed modparten muligvis havde haft tilstrækkelig mulighed for at varetage sine interesser. Diskussionen falder dog uden for afgrænsningen af denne afhandling.

Til trods for, at der var tale om en såkaldt børssag, der ifølge forarbejderne falder inden for gruppesøgsmålsreglernes primære anvendelsesområde, jf. afsnit 4.1.1, blev sagen afvist, idet betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5 ikke var opfyldt. Eftersom et gruppesøgsmål ikke var bedst egnet til at behandle kravene, fordi der verserede en række sager med samme sagsgenstand,¹³⁰ er det muligt, at udfaldet ikke havde været anderledes, selvom sagsøger havde udformet sin principale påstand på en måde, så kravene var ensartede.

Afgørelsen viser, at gruppesøgsmålsinstituttet har et meget snævert anvendelsesområde, idet der særligt lægges vægt på det forhold, at sagsøger end ikke fik adgang til at indskrænke sagsgenstanden i kæremålet, og at domstolene ved vurderingen af om et gruppesøgsmål var den

¹²³ Ibid

¹²⁴ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 3

¹²⁵ Ibid

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 4

¹²⁸ Min tilføjelse

¹²⁹ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 4

¹³⁰ Jf. U 2022.2335 Ø, s. 2

bedste måde at behandle kravene på, lagde vægt på det faktum, at der på det pågældende tidspunkt verserede øvrige lignende retssager.

For så vidt angår sidstnævnte forhold bemærkes det, at retten kunne være nået frem til samme resultat, selvom der ikke havde været sådanne verserende retssager, da domstolene ifølge forarbejderne skal sammenligne gruppesøgsmål ”med realistiske alternativer i den konkrete situation”¹³¹ og er dermed ikke begrænset til at foretage vurderingen på baggrund af, om der aktuelt verserer retssager om lignende krav.

4.4 Konklusion på afsnit 4.3.

Retspraksis viser, at det i gruppesøgsmål kan være vanskeligt at få prøvet en påstand om, at sagsøgte skal anerkende at være erstatningsansvarlig, da det jævnlige forudsætter, at retten skal tage stilling til de enkelte gruppemedlemmers individuelle forhold, der kan variere i faktisk og retlig henseende i et sådant omfang, at betingelsen om kravenes ensartethed ikke er opfyldt. Det var eksempelvis tilfældet i U 2018.3361 Ø, hvor landsretten afviste et gruppesøgsmål, fordi gruppemedlemmernes krav kunne variere i flere henseender, og kravene derfor ikke var ensartede. Når domstolene skal vurdere, om kravene er ensartede, kan navnlig erstatningsbetingelserne om kausalitet og adækvans begrænse gruppemedlemmernes mulighed for at få prøvet sine erstatningskrav, jf. eksempelvis byrettens præmisser i U 2022.2335 Ø.

Af samme årsag vil fuldbyrdelespåstande, der går ud på, at sagsøgte skal erstatte gruppemedlemmernes tab sandsynligvis blive afvist, da det blandt andet forudsætter, at domstolene må tage stilling de enkelte gruppemedlemmers tab, hvilket jævnlige vil variere fra person til person. I U 2019.962 Ø går landsretten endda så langt at sige, at fuldbyrdelespåstande ikke opfylder kravet i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5. Konsekvensen af dette er, at gruppesøgsmål ikke vil kunne fuldbyrdes.

Søgsmål, hvor sagsøgte ifølge sagsøgers påstand skal anerkende et erstatningsansvar, afvises dog ikke i alle tilfælde, da søgsmålet kan afgrænses således, at kravene er ensartede, jf. eksempelvis U 2019.962 Ø, hvor retten prøvede sagsøgtens prospektansvar, men ikke det køberetlige ansvar. I samme retning viser U 2012.1561 V, at domstolene tolerer en vis forskel med hensyn til grundlaget for gruppemedlemmernes krav, hvilket er i overensstemmelse med det i lovforarbejderne anførte om, at kravene ikke behøver at være identiske, jf. 4.1.1.

Således vil anerkendelsespåstande formentlig oftere opfylde betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1 end fuldbyrdelespåstande, men der er selvsagt ingen garanti for, at kravet om ensartethed er opfyldt, blot fordi der nedlægges en anerkendelsespåstand. Selv hvor sagsøger får dom for, at sagsøgte skal anerkende at have handlet i strid med sit ansvarsgrundlag, må de enkelte gruppe-medlemmer efterfølgende indbringe særskilte sager for at få fastlagt skadens omfang og få prøvet, om de øvrige erstatningsbetingelser er opfyldt.

Gruppesøgsmål efter RPL har øjensynligt et særdeles snævert anvendelsesområde, og processformen synes i denne henseende ikke at leve op til ambitionerne om at give de materielle regler en større gennemslagskraft, jf. afsnit 3.1, da de processuelle betingelser kun vanskeligt tillader, at der anlægges søgsmål med påstand om erstatning. Retspraksis viser, at navnlig betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og nr. 5, indebærer, at reglerne ikke egner sig til søgsmål, hvor der nedlægges fuldbyrdelespåstande - og i visse tilfælde anerkendelsespåstande - hvorfor gruppe-medlemmerne ikke kan få tilkendt erstatning for deres tab i et gruppesøgsmål. Det indlysende spørgsmål er da, om GSL har ændret forbrugernes retsstilling i de tilfælde, hvor de ønsker at

¹³¹ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 84

anlægge et gruppesøgsmål med henblik på at få erstatning. Dette undersøges nærmere i afsnit 5.

5 Gruppesøgsmål i henhold til lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser

5.1 Betydningen af gruppesøgsmålsdirektivet ved fortolkningen af gruppesøgsmålsloven

GSL har karakter af en direktivnær implementering af gruppesøgsmålsdirektivet, og det er ved lovens vedtagelse forudsat, at direktivet ikke overimplementeres.¹³² Anvendelsesområdet svarer til direktivets,¹³³ hvormed også præamblen udgør et fortolkningsbidrag til GSL og fastlæggelsen af lovens anvendelsesområde.

Ifølge gruppesøgsmålsdirektivets præambelbetragtning nr. 13 bør direktivets anvendelsesområde afspejle den seneste udvikling på forbrugerbeskyttelsesområdet, og for at opnå et højt forbrugerbeskyttelsesniveau skal der være krav om, at direktivet omfatter områder som databeskyttelse, finansielle tjenesteydelser, rejser og turisme m.v., i tillæg til den almindelige forbrugerbeskyttelsesret.¹³⁴

I afsnit 5.2 undersøges lovens anvendelsesområde, herunder hvilke interesser lovgiver har haft til hensigt at varetage ved implementeringen af gruppesøgsmålsdirektivet. I denne forbindelse foretages en begrebsafklaring af de for anvendelsesområdet relevante begreber.

5.2 Gruppesøgsmålslovens anvendelsesområde

Anvendelsesområdet for GSL fremgår af GSL § 1, stk. 1, der implementerer gruppesøgsmålsdirektivets art. 2.

GSL § 1, stk. 1 har følgende ordlyd:

”Loven finder anvendelse på gruppesøgsmål, der i medfør af denne lov anlægges ved domstolene, og som angår erhvervsdrivendes overtrædelser af de bestemmelser der er nævnt i bilag I til [gruppesøgsmålsdirektivet]¹³⁵ eller regler, der gennemfører sådanne bestemmelser her i landet, såfremt overtrædelserne skader eller vil kunne skade forbrugernes kollektive interesser.”

Der behøver således ikke at forelægge en aktuel skade, idet også nært forestående skader er omfattet jf. formuleringen ” (...) eller vil kunne skade”. Det fremgår hverken af lovens ordlyd eller de øvrige retskilder, hvad der nærmere skal forstås med en overtrædelse, der vil kunne skade forbrugernes kollektive interesser, men det er formentlig nærliggende at fortolke denne betingelse som et krav om, at der skal være påvist en vis risiko for, at den pågældende skade faktisk vil indtræde.

Bestemmelsens ordlyd og henvisning til Bilag I indebærer, at anvendelsesområdet udvides og indskrænkes i samme omfang som Bilag I, således at GSL finder anvendelse på de til enhver tid angivne bestemmelser i bilaget. Det er altså ikke en forudsætning for lovens anvendelse, at

¹³² Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 7

¹³³ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 9

¹³⁴ Ibid

¹³⁵ Min tilføjelse

bestemmelserne er vedtaget særskilt i national lovgivning, og Bilag I indtager derfor en central rolle i fastlæggelsen af lovens anvendelsesområde.

5.2.1 Gruppesøgsmålsdirektivets Bilag I

Bilag I indeholder 66 EU-retlige bestemmelser, der har til formål at sikre forbrugernes retsstilling i flere henseender. Bilag I indeholder blandt andet bestemmelser om vildledende reklame, forbrugercredit, pakkerejser, reklame for humanmedicinske lægemidler, forvaltning af investeringsfonde, langsigtede investeringsfonde m.m.¹³⁶

Det er iøjnefaldende, at EU's konkurrenceregler ikke er opregnet i Bilag I. Konsekvensen af dette er, at forbrugerne ikke kan anlægge gruppesøgsmål efter GSL med påstand om erstatning for tab, som den erhvervsdrivendes retsstridige adfærd angiveligt har påført forbrugerne, hvis tabet skyldes en overtrædelse af de konkurrenceretlige regler.¹³⁷ I denne henseende har GSL således et mere snævert anvendelsesområde end RPL, der også giver sagsøger adgang til at anlægge et gruppesøgsmål i anledningen af erhvervsdrivendes overtrædelse af konkurrencelovgivning.

5.2.2 Forbrugerbegrebet

Af præambelbetragtning nr. 14 fremgår følgende:

"Dette direktiv bør dog kun varetage interesserne hos fysiske personer, som har lidt skade eller som ville kunne lide skade som følge af de pågældende overtrædelser, hvis de fysiske personer er forbrugere i henhold til dette direktiv."
[Mine understregninger]

Forbrugerbegrebet er af afgørende betydning for lovens anvendelsesområde, og defineres i gruppesøgsmålsdirektivets art. 3, nr. 1, der er enslydende med GSL § 2, nr. 1, hvor en forbruger defineres som følgende:

"Enhver fysisk person, der ikke handler som led i den pågældende persons erhverv, forretning, håndværk eller profession."

Forbrugerbegrebet skal fortolkes bredt, således at overtrædelser af de i Bilag I opregnede bestemmelser, som beskytter forbrugernes interesse, er omfattet af GSL, uanset om forbrugerne benævnes forbrugere, rejsende, brugere, kunder, detailinvestorer, detailkunder, registrerede personer eller lignende.¹³⁸ Der skal dog være tale om fysiske personer, hvorfor eksempelvis idrætsforeninger vil falde uden for anvendelsesområdet, uanset at landsretten i U 2025.1514 Ø fastslog, at en idrætsforening var forbruger¹³⁹ i en sag om leje af en ladestander.

Idet lovens anvendelsesområde er afgrænset til at varetage fysiske personers interesser, hvis de kan kvalificeres som forbrugere, og de i Bilag I opregnede bestemmelser har karakter af forbrugerbeskyttelseslovgivning, vil der ikke kunne anlægges et gruppesøgsmål efter GSL, hvis søgsmålet tager sigte på at varetage erhvervsdrivendes interesser. Herved adskiller GSL sig fra RPL, idet sidstnævnte også giver adgang for erhvervsdrivende til at anlægge gruppesøgsmål, jf. eksempelvis U 2012.1228 H, der drejede sig om et gruppesøgsmål anlagt af en række

¹³⁶ Jf. Bilag I til gruppesøgsmålsdirektivet, nr. 7, 15, 19, 36, 45, 51 og 53

¹³⁷ Schäfer, Anders: *Forbrugernes adgang til erstatning*, 1. udg. 2022, Karnov Group A/S, s. 310

¹³⁸ Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning nr. 14

¹³⁹ Jf. U 2025.1514 Ø, s. 5

aktionærer i Trelleborg Bank, hvor rammen for gruppesøgsmålet blev fastlagt således, at blandt andet selskaber kunne deltage i søgsmålet.¹⁴⁰

Erhvervsdrivende er defineret i GSL § 2, nr. 2 som følgende:

”Enhver fysisk person eller enhver juridisk person, uanset om denne er privat eller offentligt ejet, der handler, herunder via en anden person, der optræder i den pågældende persons navn eller på den pågældende persons vegne, som led i den pågældende persons erhverv, forretning, håndværk eller profession.”

Da det således ikke har været hensigten med GSL at varetage erhvervsdrivende interesser, indeholder loven i GSL § 17 regler om tredjepartsfinansiering af gruppesøgsmål. Reglerne har blandt andet til formål at opstille et værn mod erhvervsdrivendes finansiering af gruppesøgsmål, hvor de har en økonomisk interesse i, at gruppesøgsmålet anlægges, for derved at sikre at gruppesøgsmål efter GSL reelt set varetager forbrugernes interesse.¹⁴¹ Under hensyn til afhandlingens afgrænsning og begrænsede omfang, behandles tredjepartsfinansiering dog ikke nærmere i denne fremstilling.

5.2.3 Forbrugernes kollektive interesser

Som nævnt fremgår det af GSL § 1, stk. 1, at GSL tager sigte på at værne om forbrugernes kollektive interesser. Begrebet defineres i GSL § 2, nr. 3, der er identisk med gruppesøgsmålsdirektivets art. 3, nr. 3, og det forudsættes i lovforarbejderne, at begrebet fortolkes i overensstemmelse med direktivet.¹⁴²

GSL § 2, nr. 3 har følgende ordlyd:

”Forbrugernes generelle interesser og, navnlig med henblik på en afgørelse om genopretning, en gruppe af forbrugernes interesser.”

Begrebet dækker ikke alene over flere enkeltpersoners fælles interesse i at håndhæve et krav, der er opstået som følge af en konkret lovovertrædelse, men derimod også forbrugernes mere abstrakte og generelle interesse i at aktørerne på det indre marked ikke overtræder de regler, der generelt tager sigte på at værne om forbrugerne.¹⁴³ Sagt på en anden måde omfatter begrebet også det tilfælde, hvor en række forbrugere ikke har lidt direkte skade, men fortsat har en kollektiv interesse i at håndhæve reglerne.

I gruppesøgsmål om genopretning, jf. nærmere afsnit 5.4, er det særligt aktuelt at se på den konkrete gruppe af forbrugere, der berøres af den erhvervsdrivendes retsstridige adfærd, da forbrugerne aktivt skal tilmelde sig sådanne søgsmål, hvis de ønsker at deltage, jf. GSL § 16.¹⁴⁴ Anderledes, er det ikke en forudsætning for, at en godkendt myndighed, jf. afsnit 5.2.4 anlægger et gruppesøgsmål om forbud / påbud, at forbrugerne tilmelder sig gruppesøgsmålet, jf. GSL § 13, stk. 3. I denne type søgsmål kan det således være mere relevant at se på forbrugernes abstrakte interesser.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Jf. U 2012.1228 H, s. 1

¹⁴¹ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 49

¹⁴² Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 29

¹⁴³ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 29

¹⁴⁴ Ibid

¹⁴⁵ Ibid

Ligesom forbrugerbegrebet, jf. afsnit 5.2.2, skal begrebet ”forbrugernes kollektive interesser” således også fortolkes bredt, idet begrebet omfatter flere forbrugeres ensartede krav, men også overtrædelser der berører en ukendt kreds af forbrugere.¹⁴⁶

5.2.4 Godkendte myndigheder og organisationer

Definitionen af godkendte myndigheder og organisationer findes i henholdsvis GSL § 2, nr. 4 og 5, og ifølge disse bestemmelser, er der tale om aktører, der er godkendt til at anlægge gruppesøgsmål efter reglerne i GSL kapitel 2, der også har overskriften ”godkendte myndigheder og organisationer.”

Alene overskriften synes i et vist omfang at indikere, at der ikke kan udpeges en til formålet stiftet forening som grupperepræsentant i gruppesøgsmål anlagt efter reglerne i GSL. Det følger formentlig også af GSL § 3, stk. 2 og stk. 3, nr. 1, at ad hoc foreninger ikke kan repræsentere forbrugerne i et gruppesøgsmål, der er anlagt efter reglerne i GSL, og det præciseres tilmed i lovforarbejderne, at det ikke er muligt at stifte en ad hoc forening med henblik på at anlægge et gruppesøgsmål:

”Det vil ikke være muligt at blive godkendt på ad hoc-basis efter dette lovforslag, hvilket er i overensstemmelse med præambelbetragtning nr. 28, hvorefter direktivet ikke bør tilskynde medlemsstaterne til at indføre muligheder for at godkende myndigheder og organisationer på ad hoc-basis.”¹⁴⁷

På dette punkt adskiller GSL sig fra RPL, da gruppemedlemmerne ikke sjældent organiserer sig i en til formålet stiftet forening, med henblik på at foreningen kan udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, der er anlagt efter reglerne i RPL, jf. i øvrigt afsnit 4.1.6.2.

På tidspunktet for udarbejdelsen af denne afhandling er Forbrugerombudsmanden og Lægemiddelstyrelsen optaget på listen over godkendte danske myndigheder, mens alene Forbrugerrådet Tænk er optaget på listen over godkendte danske organisationer.¹⁴⁸

5.2.5 Sammenfattende om gruppesøgsmålslovens anvendelsesområde

GSL tager specifikt sigte på at varetage fysiske forbrugeres kollektive interesser, der relaterer sig til de i Bilag I til gruppesøgsmålsdirektivets opregnede forbrugerbeskyttelsesbestemmelser. Nærmere bestemt finder GSL anvendelse i tilfælde af erhvervsdrivendes overtrædelse af bestemmelserne i Bilag I, såfremt forbrugerne aktuelt lider skader, eller der er en vis risiko for, at den erhvervsdrivendes retsstridige adfærd vil medføre skade.

Ifølge ordlyden af GSL § 1, stk. 1, udvides og indskrænkes lovens anvendelsesområde i samme omfang som Bilag I, og forbrugerne vil kunne støtte ret direkte på Bilag I således, at det ikke er en forudsætning for at anlægge et gruppesøgsmål efter GSL, at den erhvervsdrivende overtræder national lovgivning, der gennemfører de i Bilag I opregnede bestemmelser, men dette forhold vil selvsagt også være omfattet. På dette punkt har GSL således et bredere anvendelsesområde end RPL, da forbrugerne ikke kan anlægge et gruppesøgsmål efter reglerne i RPL i anledningen af en erhvervsdrivendes overtrædelse af lovgivning, der ikke er gennemført i national ret. GSL giver imidlertid ikke adgang til, at forbrugerne kan anlægge et gruppesøgsmål

¹⁴⁶ Ibid

¹⁴⁷ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 11

¹⁴⁸ Jf. Europa-Kommissionen: Cross-border qualified entities – Ex-REACT platform

i anledningen af en erhvervsdrivendes overtrædelse af de konkurrenceretlige regler, og loven kan i denne henseende også siges at have et mere snævert anvendelsesområde end RPL.

En forbruger er enhver fysisk person, der ikke handler i erhvervsøjemed, jf. GSL § 2, nr. 1, og erhvervsdrivende kan derfor ikke anlægge et gruppesøgsmål efter GSL, hvilket formentlig også følger af det forhold, at Bilag I udelukkende indeholder forbrugerbeskyttelseslovgivning. Forbrugerbegrebet kan heller ikke rumme foreninger, der i andre henseender kan kvalificeres som forbruger, jf. eksempelvis U 2025.1514 Ø i afsnit 5.2.2. Forbrugerne kan desuden ikke organisere sig i ad hoc foreninger, med henblik på at en sådan forening udpeges som grupperepræsentant, da ad hoc foreninger ikke har karakter af godkendte myndigheder eller organisationer, jf. afsnit 5.2.4.

Forbrugernes kollektive interesser omfatter en nærmere afgrænset gruppes konkrete interesse i at håndhæve et krav mod en erhvervsdrivende, der er opstået som følge af sidstnævntes retsstridige adfærd. Begrebet omfatter tillige en uspecificeret gruppe forbrugeres generelle og abstrakte interesse i, at erhvervsdrivende overholder EU-retlig forbrugerbeskyttelseslovgivning, nærmere bestemt de i Bilag I til gruppesøgsmålsdirektivet opregnede bestemmelser.

Sammenfattende om lovens anvendelsesområde kan siges, at GSL omfatter den almindelige forbrugerbeskyttelsesret samt flere sektorspecifikke områder, der varetager forbrugernes kollektive interesser,¹⁴⁹ mens erhvervsdrivendes overtrædelser af EU's konkurrenceregler ikke vil være omfattet GSL.

Selvom en erhvervsdrivendes retsstridige adfærd kan henføres under lovens anvendelsesområde, er det selvsagt ikke givet, at betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål i GSL § 12 er opfyldt, jf. nærmere følgende afsnit.

5.3 Betingelserne for at anlægge gruppesøgsmål

GSL § 12 opstiller tre kumulative betingelser for anlæggelsen af gruppesøgsmål, og den har følgende ordlyd:

”Gruppesøgsmål kan anlægges når:

- 1) Der foreligger ensartede krav,*
- 2) Gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på og*
- 3) De berørte forbrugere kan identificeres og underrettes på en hensigtsmæssig måde”*

I forarbejderne til GSL er det forudsat, at betingelserne skal fortolkes i overensstemmelse med de tilsvarende betingelser i RPL § 254, stk. 1, og at de mindre sproglige ændringer, der skulle forekomme, er uden indholdsmæssig betydning.¹⁵⁰ Under hensyn til afhandlingens begrænsede omfang henvises derfor til afsnit 4.1.1, 4.1.4 og 4.1.5 angående det nærmere indhold af disse krav.

Som anført i afsnit 4.4 medfører navnlig betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og 5, at gruppesøgsmålsinstituttet i RPL kapitel 23 a har et særdeles snævert anvendelsesområde, og de enkelte medlemmer vil ofte være nødsaget til at anlægge særskilte søgsmål, uanset at visse spørgsmål, der relaterer sig til vedkommendes erstatningskrav,¹⁵¹ er blevet prøvet i et forudgående gruppesøgsmål. Spørgsmålet er derfor, om formålet med GSL harmonerer med

¹⁴⁹ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 9

¹⁵⁰ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 10 og 41

¹⁵¹ For eksempel en prøvelse af sagsøgte ansvarsgrundlag

fortolkningen af betingelserne i GSL § 12, idet blandt andet præambelbetragtning nr. 50 har følgende ordlyd:

”Forbrugere, der er berettiget til retsmidler, bør kunne drage fordel af disse retsmidler uden at skulle indbringe særskilte sager.

For eksempel indebærer et krav om indbringelse af en særskilt sag, at forbrugeren er forpligtet til at indbringe en individuel sag (...) med henblik på at fastlægge skadens omfang”¹⁵²

Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget følger det endvidere, at forbrugerne i medfør af GSL blandt andet har fået adgang til erstatning,¹⁵³ og formålet med GSL og det bagvedliggende gruppesøgsmålsdirektiv synes derfor blandt andet at være, at forbrugerne i et gruppesøgsmål for eksempel skal have adgang til at få erstatning uden at indbringe særskilte sager i kølvandet på det pågældende gruppesøgsmål.

Det synes for en umiddelbar betragtning derfor ikke at være formålstjenligt, hvis betingelserne i GSL § 12 skal fortolkes i fuldstændig overensstemmelse med de tilsvarende betingelser i RPL § 254 b, stk. 1, da det i så fald kan være svært at forestille sig, at forbrugernes retsstilling efter GSL skulle være anderledes med hensyn til deres mulighed for at få erstatning i gruppesøgsmål, fordi de fortsat vil være nødsaget til at indbringe særskilte sager.

Det er i denne henseende også interessant, at der af de almindelige bemærkninger til lovforslagets § 12 fremgår følgende:

”Det må dog samtidig holdes for øje, at forbrugernes mulighed for at anlægge gruppesøgsmål ikke begrænses i et omfang, der vil være i strid med gruppesøgsmålsdirektivet”¹⁵⁴

Hvis betingelserne i GSL § 12 fortolkes i overensstemmelse med de tilsvarende betingelser i RPL § 254 b, stk. 1, tyder det på, at forbrugerne ikke vil kunne anlægge gruppesøgsmål i overensstemmelse med gruppesøgsmålsdirektivet, da formålet – som nævnt – blandt andet er, at forbrugerne skal kunne anlægge sager med påstand om erstatning, uden efterfølgende at skulle indbringe særskilte sager. Sådanne påstande fører dog jævnligt til afvisning af gruppesøgsmålet, jf. afsnit 4.3 og 4.4, og der synes derfor at være en vis dissonans mellem på den ene side fortolkningen af betingelserne i GSL § 12 og på anden side formålet med GSL og det bagvedliggende gruppesøgsmålsdirektiv.

Spørgsmålet er da, om domstolene vil fortolke betingelserne i GSL § 12 i fuldstændig overensstemmelse med de tilsvarende betingelser i RPL § 254 b, stk. 1, eller om de for fremtiden vil anlægge en lempeligere fortolkning, der vil harmonere bedre med formålet med GSL og gruppesøgsmålsdirektivet. Der er for nuværende ikke afsagt nogen afgørelser efter reglerne i GSL, hvorfor det er for tidligt at sige, hvordan domstolene vil fortolke betingelserne i GSL § 12, men det er indregnet i denne sammenhæng, at domstolene – som anført i afsnit 4.1.1. – er overladt et bredt skøn med hensyn til fastlæggelsen af indholdet af kravet om ensartethed, ligesom det også er op til retten at vurdere, om gruppemedlemmernes krav bedst kan behandles under et gruppesøgsmål, jf. afsnit 4.1.4. Det bør derfor ikke udelukkes, at domstolene ud

¹⁵² Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning nr. 50

¹⁵³ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 8

¹⁵⁴ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 41

fra en formålsfortolkning af GSL og gruppesøgsmålsdirektivet i et videre omfang end tidligere vil prøve forbrugernes erstatningskrav i et gruppesøgsmål, for eksempel ved at tillade en større forskel blandt forbrugernes individuelle forhold ved bedømmelsen af kravenes ensartethed.

Der er således ikke et entydigt svar på, hvordan domstolene vil fortolke betingelserne i GSL § 12, og dermed heller ikke om forbrugernes retsstilling med hensyn til at få erstatning i denne henseende er anderledes end efter RPL. Som noget nyt giver GSL dog mulighed for at nedlægge en ny type påstand i gruppesøgsmål, idet sagsøger i medfør af GSL § 15 kan nedlægge påstand om genopretning. Spørgsmålet er, om denne nye type påstand kan afhjælpe nogen af de udfordringer, der er med hensyn til forbrugernes adgang til at få erstatning i gruppesøgsmål, jf. nærmere følgende afsnit.

5.4 Gruppesøgsmål om genopretning

GSL § 15 implementerer gruppesøgsmålsdirektivets art. 9, stk. 1 og 5-8, der gør det muligt at nedlægge påstand om, at den erhvervsdrivende skal give tilmeldte gruppemedlemmer adgang til bestemte retsmidler. Søgsmål om genopretning omfatter kun tilmeldte forbrugere, jf. GSL § 16, stk. 1, og en dom om genopretning vil således ikke have retskraft for de forbrugere, der ikke har tilmeldt sig søgsmålet. Det betyder, at kun tilmeldte forbrugere kan påberåbe sig de retsmidler, som den erhvervsdrivende i medfør af dommen skal stille til rådighed.¹⁵⁵

GSL § 15, stk. 1 har følgende ordlyd:

”I forbindelse med et gruppesøgsmål om genopretning kan retten bestemme, at den erhvervsdrivende skal give tilmeldte forbrugere adgang til bestemte retsmidler, som efter omstændigheder kan være bl.a. følgende:

- 1) Erstatning*
- 2) Afhjælpning*
- 3) Ombytning*
- 4) Forholdsmæssigt afslag*
- 5) Ophævelse af købet eller kontrakten*
- 6) Tilbagebetaling af betalte beløb.”*

Ifølge ordlyden af GSL § 15 er opregningen af retsmidlerne ikke udtømmende, og bestemmelsen angiver blot eksempler på sådanne retsmidler. Afgørende for hvilke retsmidler den erhvervsdrivende kan tilpligtes at stille til rådighed er, hvilke retsmidler EU-retlig og national lovgivning giver adgang til.¹⁵⁶ Derfor kan der for eksempel ske genopretning i overensstemmelse med købelovens mangelsbeføjelser, i det omfang det er relevant i den pågældende sag. En afgørelse om genopretning kan blandt andet indebære, at forbrugerne skal have adgang til at få erstatning ved henvendelse til den erhvervsdrivende, jf. GSL § 15, stk. 1, nr. 1,¹⁵⁷ eller at den erhvervsdrivende skal give forbrugerne adgang til forholdsmæssigt afslag, hvis de har købt et produkt, der lider af mangler, jf. GSL § 15, stk. 1, nr. 4.¹⁵⁸

Domstolene kan altså pålægge den erhvervsdrivende forpligtelser, der går videre end blot at betale et erstatningsbeløb i overensstemmelse med en fuldbyrdsdom.

¹⁵⁵ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 43

¹⁵⁶ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 44

¹⁵⁷ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 17

¹⁵⁸ Ibid

Genopretningsordningen kan således antage mange forskellige former, og sagsøgers påstand vil være afgørende for rettens afgørelse, idet domstolene er bundet af RPL § 338, jf. GSL § 1, stk. 2.

Som et eksempel på en dom, der anvender den form for retsfølger, som gruppesøgsmålsdirektivet lægger op til, kan nævnes Højesterets afgørelse i U 2024.1114 H, der ganske vist ikke blev ført som et gruppesøgsmål, men hvor forbrugerombudsmanden påstod, at en række abonnementsbetalinger opkrævet i strid med forbrugeraftaleloven skulle tilbagebetales, jf. nærmere nedenfor.

5.4.1 U 2024.1114 H – ugyldighed og tilbagebetaling

Forbrugerombudsmanden havde anlagt sag mod tre virksomheder, da forbrugerne ved køb af varer til medlemspris i de respektive virksomheders webbutikker automatisk indgik en abonnementsaftale. Højesteret fandt, at virksomhederne i medfør af forbrugeraftaleloven klart og tydeligt skulle have angivet, at forbrugerne ved købet af de pågældende varer samtidig forpligtede sig til at betale for abonnementet.¹⁵⁹

Højesteret udtalte derefter, at virksomhederne skulle anerkende, at abonnementsaftalerne ikke var bindende for forbrugerne. Med andre ord ophævede Højesteret den del af købsaftalen, der vedrørte abonnementsaftalen mellem forbrugerne og virksomhederne.

Hvis sagen var blevet ført som et gruppesøgsmål efter reglerne i GSL, kunne sagsøger have nedlagt påstand om genopretning, hvorefter sagsøgte skulle anerkende, at aftalerne var ugyldige, jf. GSL § 15, stk. 1, nr. 5. Afgørelsen viser til en vis grad, hvordan domstolene vil kunne anvende de retsmidler, som forbrugerne i medfør af GSL har fået adgang til.

Foruden ophævelse af købet eller kontrakten, jf. GSL § 15, stk. 1, nr. 5, tjener afgørelsen også til illustration af retsfølgen i GSL § 15, stk. 1, nr. 6 om tilbagebetaling af betalte beløb, idet Højesteret – i modsætning til Sø- og Handelsretten – fandt, at der også var grundlag for at pålægge virksomhederne en pligt til at tilbagebetale de beløb, som forbrugerne havde betalt som led i abonnementsordningen, såfremt den enkelte forbrugers krav ikke var forældet.¹⁶⁰

5.4.2 Rækkevidden af hjemlen i gruppesøgsmålslovens § 15

Hvis domstolene i overensstemmelse med sagsøgers påstand bestemmer, at sagsøgte skal facilitere en genopretningsordning, indebærer dette ifølge lovforarbejderne følgende:

” (...) at retten efter omstændigheder fastlægger både en fordring, som de tilmeldte forbrugere har mod den erhvervsdrivende, samt en metode hvorved den erhvervsdrivende skal opfylde denne fordring.”¹⁶¹ [Mine understregninger og udhævning]

GSL § 15 skal fortolkes og anvendes i overensstemmelse med gruppesøgsmålsdirektivets præambelbetragtning nr. 50,¹⁶² der blandt andet foreskriver, at såfremt det er relevant, bør det angives, hvilken metode der skal anvendes til at fastslå skadens omfang, og hvordan parterne skal realisere retsmidlerne. Lovforarbejderne til GSL forholder sig imidlertid ikke til, hvornår det vil være relevant at angive en sådan metode, men de bidrager derimod til forståelsen af, hvilke bestemmelser metoden kan indeholde. Retten kan for eksempel bestemme, at tilmeldte

¹⁵⁹ Jf. U 2024.1114 H, s. 39

¹⁶⁰ Ibid

¹⁶¹ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 43

¹⁶² Ibid

forbruger ved henvendelse til den erhvervsdrivende kan få et forholdsmæssigt afslag i prisen for et mangelfuldt produkt, hvis de angiver en række nærmere bestemte oplysninger om produktet.¹⁶³

I relation til forbrugernes adgang til at få erstatning i gruppesøgsmål er det interessante i denne sammenhæng blandt andet, hvad der ligger i begrebet ”fordring”, da det ikke fremgår af retskilderne, om begrebet kun omfatter konkrete erstatningsbeløb fastsat af retten, eller om det kan udstrækkes til også at omfatte beløb, hvis størrelse på tidspunktet for domsafsigelsen endnu ikke er opgjort. Det følger muligvis forudsætningsvist af forarbejderne, at begrebet også omfatter sidstnævnte tilfælde, idet domstolene ifølge bemærkninger til lovforslaget for eksempel kan fastsætte bestemmelser om udregningen af bestemte priser, når de angiver metoden for opfyldelse af forbrugernes fordring.¹⁶⁴

Denne bemærkning kunne tyde på, at retten kan bestemme, at forbrugerne har en fordring mod den erhvervsdrivende uden samtidig at fastsætte størrelsen af den enkelte forbrugers fordring, idet den erhvervsdrivende da skal udregne prisen på eksempelvis et mangelfuldt produkt – eller størrelsen af den enkelte forbrugers tab – efter forskrifterne i den af retten angivne metode. I overensstemmelse med denne fortolkning af GSL § 15 vil retten kunne bestemme, at den erhvervsdrivende skal give forbrugerne adgang til erstatning, jf. GSL § 15, stk. 1, nr. 1, uden at tage stilling til det konkrete erstatningsbeløb, men derimod angive hvilken metode den erhvervsdrivende skal anvende ved erstatningsudmålingen for at opfylde forbrugernes fordring.

Denne fortolkning giver dog anledning til nogle retssikkerhedsmæssige overvejelser, idet der er risiko for at skabe en retstilstand, hvor skadevolder – in casu den erhvervsdrivende – skal foretage erstatningsopgørelsen og dermed vil have indflydelse på, hvor meget skadelidte – in casu forbrugerne – skal have i erstatning. Med andre ord overvælttes erstatningsudmålingen fra domstolene på skadevolder, som dog skal foretage udmålingen i overensstemmelse med den af retten fastlagte metode. Denne ordning synes imidlertid at være formålstjenstlig i den forstand, at forbrugerne da ikke er nødsaget til at indbringe særskilte sager for at fastslå skadens omfang, jf. i øvrigt afsnit 5.3. Det er dog usikkert, om bestemmelsen kan fortolkes så vidtgående.

Spørgsmålet er, om GSL § 15 kan udstrækkes til at omfatte tilfælde, hvor retten ikke blot bestemmer, at forbrugerne har en fordring mod den erhvervsdrivende, men den tillige fastlægger omfanget af forbrugernes samlede tab uden at tage stilling til den enkelte forbrugers tab. Det der står tilbage efter en sådan kollektiv tabsopgørelse, er da den individuelle erstatningsudmåling, som det efter omstændighederne vil være op til den erhvervsdrivende at foretage. Det erindres i denne sammenhæng, at den erhvervsdrivende ikke kan forpligtes til at stille retsmidler til rådighed i et yderligere omfang, end der er hjemmel til i EU-retlig eller national lovgivning, jf. afsnit 5.4.

Af forarbejderne til RPL fremgår det, at det ikke er muligt at foretage standardiserede erstatninger eller lignende, men tværtimod at erstatningsudmålingen skal foretages individuelt:

*”Det bemærkes herved, at Retsplejerådet ikke stiller forslag om ændring af de materielle retsregler, og at der altså ikke foreslås indført mulighed for standardiserede (gennemsnitlige) erstatninger eller lignende.”*¹⁶⁵

¹⁶³ Ibid

¹⁶⁴ Ibid

¹⁶⁵ Jf. Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål mv., s. 77

I et høringsnotat opfordrede Forbrugerrådet Tænk til, at det i sager om genopretning burde være tilstrækkeligt med en skønsmæssig opgørelse af forbrugernes samlede tab,¹⁶⁶ og Erhvervsministerens kommentar til opfordringen var følgende:

*”Lovforslaget indfører alene en ny processuel ordning i dansk ret. Der er ikke med lovforslaget tilsigtet nogen ændring af de almindelige erstatningsbetingelser, herunder kravene til at bevise et påstået tab.”*¹⁶⁷

Gruppesøgsmålsdirektivet ændrer da heller forbrugernes materielle retsstilling,¹⁶⁸ og da GSL er udtryk for en minimumsimplementering af direktivet, vil udgangspunktet således være, at der ikke er mulighed for at foretage gennemsnitlige erstatningsudmålinger i gruppesøgsmål efter GSL. Det kan dog ikke afvises, at det ville bidrage til realiseringen af direktivets formål, hvis domstolene havde kompetence til at foretage gennemsnitlige erstatningsudmålinger, idet forbrugerne i så fald kunne undgå at skulle indbringe særskilte sager for at få erstatning.¹⁶⁹ Det bør dog ikke gå ubemærket hen, at reglerne for erstatningsudmålingen i så fald ville variere afhængig af, om sagsøger anlægger et gruppesøgsmål efter RPL eller GSL. Dette forekommer uhensigtsmæssigt, idet forbrugernes retsstilling da vil være bedre i gruppesøgsmål efter GSL.¹⁷⁰

Det præcise omfang af hjemlen i GSL § 15 er således uklart, idet retskilderne ikke bidrager til fortolkningen af genopretningsordningen i et yderligere omfang end som anført ovenfor. Det er derfor vanskeligt med sikkerhed at vurdere, hvilken betydning genopretningspåstande vil have i relation til forbrugernes retsstilling med hensyn til deres mulighed for at opnå erstatning i gruppesøgsmål.

5.5 Opsummering af afsnit 5.3 og 5.4.

Betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål, jf. GSL § 12 skal som udgangspunkt fortolkes i overensstemmelse med de tilsvarende betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1. Det tyder dog på, at der er en vis dissonans mellem denne fortolkning af betingelserne og formålet med GSL, der blandt andet er, at forbrugerne skal have adgang til erstatning uden at skulle indbringe særskilte sager. Det kan dog ikke udelukkes, at domstolene for fremtiden vil anlægge en lempeligere fortolkning af betingelserne i GSL § 12 for i videst mulige omfang at realisere formålet med GSL og det bagvedliggende gruppesøgsmålsdirektiv.

Sagsøger kan i medfør af GSL § 15 nedlægge påstand om genopretning, hvilket indebærer, at domstolene efter omstændighederne fastlægger både en fordring, som de tilmeldte forbrugere har mod den erhvervsdrivende, samt en metode hvorved den erhvervsdrivende skal opfylde denne fordring, jf. afsnit 5.4.2. Det er dog forbundet med betydelig usikkerhed at sige noget konkret om, hvilken betydning denne type påstand vil have for forbrugernes mulighed for at få erstatning i gruppesøgsmål, da det er uklart, hvor langt hjemlen i GSL § 15 kan strækkes, og om domstolene kan pålægge den erhvervsdrivende at foretage tabsopgørelsen. En sådan retstilstand vil dog af retssikkerhedsmæssige årsager være betænkelig, fordi erstatningsudmålingen i så fald overvælttes på skadevolder.

¹⁶⁶ L 21 - Bilag 1: Høringsnotat vedr. forslag til lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser, s. 6.

¹⁶⁷ Ibid

¹⁶⁸ Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning nr. 42

¹⁶⁹ Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning nr. 50

¹⁷⁰ L 21 - Bilag 1: Høringsnotat vedr. forslag til lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser, s. 6-7.

Domstolene kan ikke med hjemmel i GSL § 15 foretage gennemsnitlige erstatningsudmålinger i gruppesøgsmål, da loven i denne henseende skal fortolkes i overensstemmelse med RPL, der foreskriver, at domstolene skal foretage individuelle erstatningsudmålinger. Kollektive erstatningsopgørelser er dog ikke et ukendt fænomen, idet blandt andet flere EU-medlemsstater har vedtaget national lovgivning, der giver de respektive landes nationale domstole kompetence til at foretage en samlet erstatningsopgørelse. Det er i denne henseende interessant, at gruppesøgsmålsdirektivet indebærer, at medlemsstaterne skal give adgang til, at der kan anlægges grænseoverskridende gruppesøgsmål, og spørgsmålet er da, om forbrugernes mulighed for at opnå erstatning i gruppesøgsmål herved er udvidet. Dette undersøges nærmere i afsnit 5.6 og 5.7.

5.6 Nationale og grænseoverskridende søgsmål

GSL § 1 indebærer, at loven finder anvendelse på såvel nationale og grænseoverskridende søgsmål¹⁷¹ som defineret i GSL § 2, nr. 7 og 8. Afgørende for om et gruppesøgsmål skal kvalificeres som enten nationalt eller grænseoverskridende er, om søgsmålet anlægges her i landet, og i hvilken medlemsstat den pågældende myndighed / organisation er godkendt.¹⁷²

Det er uden betydning for kvalificering af gruppesøgsmålet, at den erhvervsdrivende har hjemting i en anden medlemsstat, eller at der blandt gruppemedlemmerne er forbrugere fra andre medlemsstater, jf. præambelbetragtning nr. 23, der har følgende ordlyd:

*”Når et godkendt organ / en godkendt organisation anlægger et gruppesøgsmål i den medlemsstat, hvor organet / organisationen er udpeget, bør dette gruppesøgsmål anses for at være et nationalt gruppesøgsmål, selv hvis dette gruppesøgsmål anlægges mod en erhvervsdrivende, der har hjemting i en anden medlemsstat, og selv hvis forbrugere fra flere medlemsstater er repræsenteret i det pågældende gruppesøgsmål.”*¹⁷³ [Mine understregninger]

Med andre ord kan der siges at gælde et dobbeltkrav for, at et søgsmål kan kvalificeres som nationalt i henhold til GSL, idet søgsmålet skal anlægges ved de danske domstole, og sagsøger skal være en myndighed / organisation, som er godkendt her i landet. Omvendt vil der være tale om et grænseoverskridende søgsmål, hvis det anlægges her i landet af en myndighed / organisation, der er godkendt i en anden medlemsstat.

Det interessante i denne henseende er, at gruppesøgsmålsdirektivets art. 4, stk. 3 foreskriver, at medlemsstaterne skal udpege et organ / en organisation, jf. stk. 2, som skal kunne anlægge grænseoverskridende søgsmål. I overensstemmelse hermed har GSL givet adgang til, at sådanne organisationer / myndigheder kan anlægge et gruppesøgsmål i Danmark. Tilsvarende kan der nu også anlægges gruppesøgsmål i andre EU-medlemsstater på vegne af danske forbrugere, hvilket for eksempel kunne have været aktuelt i den såkaldte ”Dieselgate”-sag, der drejede sig om bilproducenten Volkswagens manipulation af emissionsdata,¹⁷⁴ hvor forbrugerombudsmanden vurderede, at der ikke var grundlag for at rejse en sag i Danmark, mens der i Tyskland blev anlagt det hidtidige største gruppesøgsmål i landets historie.¹⁷⁵

¹⁷¹ Jf. Lovforslag som fremsat: FT 2022-23 (2. samling) tillæg A L 21 (lovforslag), s. 27

¹⁷² Ibid

¹⁷³ Jf. Gruppesøgsmålsdirektivet, præambelbetragtning nr. 23

¹⁷⁴ Lindholdt Venzel, Didde: *Kæmpe søgsmål rammer skandaleramt tysk bilgigant*, Berlingske, 30. september 2019

¹⁷⁵ Ibid

Derfor har myndigheder og organisationer, der er godkendt her i landet, jf. i øvrigt afsnit 5.2.4, mulighed for at anlægge et gruppesøgsmål i en anden EU-medlemsstat. Dette kan efter omstændigheder have betydning for danske forbrugeres retsstilling, hvis de øvrige medlemsstaters processuelle regler for gruppesøgsmål giver forbrugerne en udvidet adgang til at opnå erstatning. Det kunne eksempelvis være fordi den nationale lovgivning i den pågældende medlemsstat giver domstolene kompetence til at foretage en samlet erstatningsudmåling, hvilket ikke er muligt i gruppesøgsmål, der er anlagt i henhold til reglerne i RPL eller GSL, jf. afsnit 5.4.2.

I afsnit 5.7 undersøges det, i hvilket omfang danske forbrugere har mulighed for at opnå erstatning i gruppesøgsmål anlagt i andre EU-medlemslande i henhold til disse staters nationale lovgivning. Derfor belyses henholdsvis hollandsk og tysk national lovgivning for gruppesøgsmål med henblik på at vurdere, om forbrugernes udsigt til at opnå erstatning er bedre end efter dansk ret.

5.7 Et komparativt overblik

5.7.1 Holland

Den 02. november 2022 vedtog den hollandske regering den nødvendige lovgivning til implementeringen af gruppesøgsmålsdirektivet, og reglerne trådte i kraft den 25. juni 2023.¹⁷⁶ Forud for implementeringen havde forbrugere fra andre EU-medlemsstater mulighed for at tilmelde sig hollandske gruppesøgsmål, jf. art. 1018 f, stk. 5 i "Wet afwikkeling massachade in collectieve actie"¹⁷⁷ ("WAMCA"), men det er nu blevet muligt for blandt andet godkendte danske myndigheder / organisationer at anlægge gruppesøgsmål i Holland, jf. art. 305c i den hollandske retsplejelov.¹⁷⁸ Det vil sige, at blandt andet Forbrugerrådet Tænk kan anlægge et gruppesøgsmål i Holland på vegne af danske forbrugere, og forbrugernes mulighed for at deltage i et gruppesøgsmål anlagt i Holland er dermed ikke længere betinget af, at der indledes et hollandsk gruppesøgsmål, som de kan tilmelde sig.

Hollandsk lovgivning giver desuden mulighed for at gøre et kollektivt krav om erstatning gældende ved de nationale domstole,¹⁷⁹ jf. WAMCA art. 1018 i, stk. 2, 1. pkt., der med rimelighed kan oversættes til følgende:

"Retten fastsætter (...) et kollektivt erstatningsforlig, med henblik på at sagsøgte skal yde erstatning for skaden til de personer, der er nævnt i første afsnit litra a og b" [Min udhævning]

Den hollandske implementeringen af gruppesøgsmålsdirektivet har derfor i et vist omfang udvidet de danske forbrugeres mulighed for at opnå erstatning i gruppesøgsmål, idet hollandske domstole i henhold til WAMCA kan foretage kollektive erstatningsudmålinger i et søgsmål anlagt af en godkendt dansk myndighed / organisation efter den hollandske implementeringslov. Det er dog vanskeligt at sige noget konkret om, hvilken betydning dette vil have i praksis, da der endnu ikke er anlagt et sådant søgsmål i Holland.

¹⁷⁶ Jf. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, staatsblad 2022, 459, artikel IX

¹⁷⁷ Jf. Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie, art. 1018 f, stk. 5

¹⁷⁸ Jf. Artikel 3:305c, Burgerlijk Wetboek Boek 3

¹⁷⁹ Schäfer, Anders: *Forbrugeres adgang til erstatning*, 1. udg., 2022, Karnov Group A/S, s. 326-327

5.7.2 Tyskland

Gruppesøgsmålsdirektivet blev implementeret i Tyskland med vedtagelsen af ”Verbandsklagenrichtlinienumsetzungsgesetz” (”VDuG”), som trådte i kraft den 13. oktober 2023.¹⁸⁰ Til forskel fra den danske implementering af gruppesøgsmålsdirektivet har Tyskland overimplementeret direktivet, idet VDuG giver adgang til at anlægge gruppesøgsmål for overtrædelsen af konkurrencelovgivning og ikke blot forbrugerbeskyttelseslovgivning som opregnet i gruppesøgsmålsdirektivets Bilag I, jf. afsnit 5.2.1.

VDuG § 1 bestemmer, at ”klageberechtigte Stellen”¹⁸¹ kan anlægge et gruppesøgsmål i Tyskland, og det følger af VDuG § 2, stk. 1, nr. 2, at søgsmålskompetencen tilkommer de myndigheder og organisationer, der er omfattet af Europa-Kommissionens liste i henhold til gruppesøgsmålsdirektivets art. 5. Med andre ord har blandt andet Forbrugerrådet Tænk mulighed for at anlægge et gruppesøgsmål i Tyskland.

Erstatningsudmålingen kan ifølge VDuG § 19 fastsættes efter rettens eget skøn i overensstemmelse med § 287 i den tyske civile retsplejelov. Ordlyden af § 287, stk. 1, 1. pkt. kan med rimelighed oversættes til følgende:

*”Hvis der er tvist mellem parterne om, hvorvidt der er forvoldt skade og om skadens størrelse, eller de renter der skal erstattes, afgør retten dette spørgsmål efter eget skøn (...)”
[mine understregninger og udhævning]*

Med andre ord er forbrugernes adgang til at opnå erstatning øjensynligt bredere, hvis søgsmålet anlægges i Tyskland, idet de tyske domstole kan foretage en skønsmæssig erstatningsudmåling. Desuden vil der i henhold til VDuG også kunne anlægges gruppesøgsmål for overtrædelse af konkurrenceretlig lovgivning, og lovens anvendelsesområde er derfor bredere end i GSL. Som det også var tilfældet i afsnit 5.7.2, er det vanskeligt at sige noget konkret om, hvilken betydning den tyske implementeringslov vil have for forbrugernes retsstilling i praksis. Hvis gruppesøgsmålsdirektivet var blevet implementeret tidligere, er det dog muligt, at Forbrugerrådet Tænk havde haft adgang til at anlægge et gruppesøgsmål mod Volkswagen på vegne af de danske forbrugere i den ovenfor omtalte ”Dieselgate”-sag, jf. afsnit 5.6, og det kan da ikke udelukkes, at forbrugerne i så fald var blevet tilkendt erstatning.

6 Konklusion

RPL kapitel 23 a indeholder de særlige regler for gruppesøgsmål, og i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 – 7 findes de kumulative betingelser, der skal være opfyldt for at anlægge et gruppesøgsmål. Retstilstanden synes at være den, at navnlig betingelserne i RPL § 254 b, stk. 1, nr. 1 og 5 udgør en væsentlig begrænsning af forbrugernes mulighed for at få erstatning i et gruppesøgsmål, jf. afsnit 4.4, og det ses ikke sjældent, at domstolene afviser gruppesøgsmål, fordi sagsøgers påstand forudsætter, at domstolene skal foretage en individuel vurdering af gruppemedlemmernes subjektive forhold. Forbrugernes adgang til at få erstatning i gruppesøgsmål efter RPL synes derfor at være særdeles begrænset.

Udgangspunktet er, at betingelserne for at anlægge et gruppesøgsmål i GSL § 12 skal fortolkes i overensstemmelse med betingelserne i RPL, og forventningen er derfor, at implementeringen af gruppesøgsmålsdirektivet ikke har afhjulpet de processuelle udfordringer, der er forbundet

¹⁸⁰ Jf. Gesetz zur gebündelten Durchsetzung von Verbraucherrechten (Verbraucherrechtedurchsetzungsgesetz - VDuG)

¹⁸¹ Det vil sige godkendte myndigheder / organisationer

med betingelserne i RPL § 254, b stk. 1, nr. 1 og 5. Det er dog muligt, at domstolene ud fra en formålsfortolkning af GSL og det bagvedliggende direktiv vil anlægge en lempeligere fortolkning af betingelserne i GSL, hvormed forbrugerne muligvis har en videre adgang end tidligere til at opnå erstatning i gruppesøgsmål, jf. afsnit 5.3.

Til forskel fra RPL kan sagsøger i medfør af GSL § 15 nedlægge påstand om genopretning herunder i form af erstatning, men det er uklart, hvilken betydning bestemmelsen vil have for forbrugerne, da det er vanskeligt med sikkerhed at fastlægge indholdet af bestemmelsen, jf. afsnit 5.4.2. Lovforarbejderne kan muligvis fortolkes således, at domstolene i henhold til GSL § 15 efter omstændighederne kan overvælge erstatningsudmålingen på skadevolder. Det er dog tvivlsomt, om bestemmelsen skal fortolkes sådan, blandt andet fordi det ud fra en retssikkerhedsmæssig betragtning forekommer betænkeligt. Bestemmelsen giver næppe domstolene kompetence til at foretage skønsmæssige erstatningsudmålinger, og der er i denne henseende ikke forskel på RPL og GSL i relation til forbrugernes adgang til at opnå erstatning i gruppesøgsmål.

Tyskland og Holland har ved deres implementering af gruppesøgsmålsdirektivet gjort det muligt for godkendte danske myndigheder / organisationer at anlægge gruppesøgsmål i de respektive stater. De tyske og hollandske nationale domstolene kan i henhold til national lovgivning foretage skønsmæssige erstatningsudmålinger, og forbrugernes adgang til at opnå erstatning i gruppesøgsmål er i denne henseende blevet udvidet sammenlignet med retsstillingen efter RPL og GSL.

7 Litteraturoversigt

Litteratur

Andersen, Eigil Lego: *Gruppesøgsmål*, 1. udgave 2007, København: Forlaget Thomson.

Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov m.fl.: *Retsplejelovens 100 år*, 1. udg., 2019, København: Djøf Forlag

Blume, Peter: *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udg. 2020, København: Djøf Forlag, s. 192

Christensen, Lasse Højlund: *Den civile retspleje*, 6. udgave 2024, København: Hans Reitzels Forlag.

Jens, Evald: *Juridisk teori, metode og videnskab*, 3. udgave 2024, København: Djøf Forlag.

Schäfer, Anders: *Forbrugernes adgang til erstatning, om forbrugerhåndhævelse af konkurrencereglerne*, 1. udgave, 2022, København: Karnov Group A/S.

Torp, Kristian: *Civilprocesretlig Julealmanak*, 2022, Turbine Forlaget.

Øvrig litteratur:

Petersen, Lars Lindencrone: *Gruppesøgsmål – hvad hvorfor og hvordan?* 2007, advokatsamfundet, advokaten 2.

Retsudvalget 2013-14, REU Alm. del Bilag 159: Redegørelse om erfaringerne med reglerne om gruppesøgsmål, fra justitsministeren.

Hjemmesider

Lindholdt Venzel, Didde: Kæmpe søgsmål rammer skandaleramt tysk bilgigant, Berlingske, 2019. Tilgængelig på: <https://www.berlingske.dk/virksomheder/kaempe-soegsmaal-rammer-skandaleramt-tysk-bilgigant>

High on Cars: *Politiet har brudt loven – fejlagtig tuned biler. Vi starter Gruppesøgsmål*, YouTube 2022. Tilgængelig på: https://www.youtube.com/watch?v=QUWyweAwpTY&t=192s&ab_channel=HighonCars-Inside

8 Lovoversigt

Dansk lovgivning, lovforarbejder, folkeretlige retsakter m.v.

Betænkning 2005: 1468 om gruppesøgsmål m.v.

Reform af den civile retspleje IV Gruppesøgsmål mv. – betænkning nr. 1468, 2005

Bilag I til Gruppesøgsmålsdirektivet

Listen over godkendte organer / organisationer, offentliggjort af Europa-Kommissionen, jf. art. 5, stk. 1, 4. pkt. i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2020/1828 af 25. november 2020 om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser og om ophævelse af direktiv 2009/22/EF.

Tilgængelig på: https://representative-actions-collaboration.ec.europa.eu/cross-border-qualified-entities?field_ms_of_designation_target_id=119

Europa-Kommissionen: Cross-border qualified entities – Ex-REACT platform

Tilgængelig på: https://representative-actions-collaboration.ec.europa.eu/cross-border-qualified-entities?field_ms_of_designation_target_id=119

Forbudsdirektivet

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/22/EF af 23. april 2009 om søgsmål med påstand om forbud på området beskyttelse af forbrugernes interesser.

FT 2006-07 Tillæg B, s. 510

Betænkning over lovforslag vedrørende retsplejeloven og forskellige andre love. Folketinget 2006-07 Tillæg B, s. 510.

Gruppesøgsmålsdirektivet

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2020/1828 af 25. november 2020 om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser og om ophævelse af direktiv 2009/22/EF.

Gruppesøgsmålsloven

Lov 2023-04-25 nr. 406 om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser. Lovforslag som vedtaget. Folketinget 2022-23 (2. samling). Folketingstidende Tillæg C.

L 21 - Bilag 1: Høringsnotat vedr. forslag til lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser

Høringsnotat vedrørende forslag til lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser.
L 21 – Bilag 1. Folketinget 2022-23 (2. samling).

Lovforslag som fremsat: FT 2022-23
(2. samling) Tillæg A, L 21 (lov-
forslag)

RPL

Hollandsk lovgivning

Burgerlijk Wetboek Boek 3

Staatsblad van het Koninkrijk der Ne-
derlanden, staatsblad 2022, 459

WAMCA

Tysk lovgivning

VDuG

Bemærkninger til lovforslag nr. L 21 om Forslag til lov om adgang til anlæggelse af gruppesøgsmål til beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser. Folketinget 2022-23, 2. samling. Folketingstidende, Tillæg A

LBKG 2024-11-05 nr. 1160 Retsplejeloven.

Burgerlijk Wetboek - Boek 3 - Titel 11. Rechtsvorderingen

Wet van 2 november 2022 tot wijziging van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de omzetting van Richtlijn (EU) 2020/1828 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG (PbEU 2020, L 409) (Implementatiewet richtlijn representatieve vorderingen voor consumenten)

Wet van 20 maart 2019 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)

Gesetz zur gebündelten Durchsetzung von Verbraucherrechten (Verbraucherrechtedurchsetzungsgesetz – VDuG)

9 Domsregister

Ugeskrift for retsvæsen

Højesteret

U 2000.1575 H

U 2012.1228 H

U 2024.1114 H

Vestre Landsret

U 2012.1561 V

Østre Landsret

U 2016.104 Ø

U 2018.3361 Ø

U 2019.962 Ø

U 2022.2335 Ø

U 2025.1514 Ø

10 Bilag

Deklaration for anvendt Generativ Kunstig Intelligens (GAI)

Deklaration for anvendelse af GAI-værktøjer

Jeg har benyttet generativ kunstig intelligens til udfærdigelse af dette projekt: - ChatGPT. - Version: GPT-4-turbo
Jeg har brugt GAI-værktøjer på følgende vis) GAI er brugt i forbindelse med fremsøgning af relevante retskilder og litteratur, herunder navnlig hollandsk og tysk lovgivning / litteratur, men også til at forklare hvordan søgemaskinen på Folketinget.dk skal anvendes. Der er for eksempel anvendt følgende inputs: <i>"Kan du finde den nyeste udgave af den tyske civile retsplejelov, og den tyske lov der implementerer direktiv 2020/1828 (EU)?"</i> Og: <i>"Hvis jeg skal finde Bilag X af Y dato til Z lov, hvilke oplysninger skal jeg da søge efter på Folketinget.dk"</i> Endvidere er GAI i et vist omfang blevet anvendt i forbindelse med oversættelsen af ikke-dansksproget tekst. GAI er i denne henseende for eksempel blevet anvendt for at kontrollere, at oversættelsen i henhold til en tysk – dansk ordbog er korrekt. Der er for eksempel anvendt følgende input: <i>"Er det korrekt, at "klageberechtigte Stellen" kan oversættes til "klageberettigede organer"?"</i> GAI er anvendt til fremsøgning af synonymer til udvalgte engelske ord / begreber / vendinger i forbindelse med udarbejdelsen af afhandlingens Abstract. Der er for eksempel anvendt følgende input: <i>"Kan du generere nogle synonymer til ordet "intention" og "inclined"?"</i> GAI er anvendt til udfyldelsen af denne deklARATION, i forbindelse med angivelsen af hvilken version af ChatGPT der er anvendt. Her blev følgende input anvendt: <i>"Hvilken version er du?"</i>